

יד מהרש"א
מסכת כתובות
פרק מי שהי' נשוי
דף צ. - דף צה:

כד' שבט תש"ע

© Yechezkel Folger 2011

מפתח

דף צ.....	3
תוספות ד"ה שמע מינה וכל אמצע דיבור שבה	3
דף צ:.....	9
תוספות ד"ה הא איכא	9
דף צא.....	13
גמרא הוה אמינא כגון	13
תוספות ד"ה ומר סבר אפילו מטלטלי	17
דף צא:.....	19
תוספות ד"ה כך מועטין	19
רש"י ד"ה דזבנה ותוספות ד"ה דזבנה	21
דף צא - צב.....	23
תוספות ד"ה ראובן שמכר שדה לשמעון ובא"ד וזקפן עליו במלוה ורש"י ד"ה ופייסי'	23
תוספות ד"ה ראובן שמכר כל שדותיו וכל א"ד שבו	27
צב:.....	35
תוספות ד"ה אבל שבק	35
תוספות בא"ד ואם תאמר ובא"ד ואת"ל	38
דף צג.....	42
תוספות ד"ה עד שלא וד"ה מאימתי	42
תוספות ד"ה איכא דאמרי	44
תוספות ד"ה תימא הא סליקת וד"ה רבי אומר	46
דף צג:.....	51
תוספות ד"ה מאי לאו בשור לחרישה וד"ה מאי לאו פחתו	51
סוגיא דבן ננס ורבנן לשון מהרש"א	56
סוגיא דבן ננס ורבנן חלק א'	58
סוגיא דרבנן ובן ננס חלק ב'	60
סוגיא דבן ננס ורבנן חלק ג'	66
תוספות ד"ה שני שטרות ותד"ה לימא	69
דף צד:.....	72
תוספות ד"ה כתב ובא"ד אכתי ניהוש	72
דף צה.....	76
תוספות ד"ה הא ר' מאיר	76
תוספות ד"ה כתבה לראשון	81
דף צה:.....	83
תוספות ד"ה ומוקמינן לכולהו	83
תוספות ד"ה וכן בעל חוב	84

דף צ.

תוספות ד"ה שמע מינה וכל אמצע דיבור שבה

תוספות בד"ה ש"מ בע"ח מאוחר כו' אף על גב דהתם במטלטלי איירי לק"מ דשור תם כו' עכ"ל ר"ל דמלישנא דש"מ משמע דאיכא לאסתפוקי ביה ומהכא תפשוט ליה א"נ דאית ביה פלוגתא ומהכא תקשי למאן דלית ליה הכי ובמטלטלין לפי' ר"ח ליכא מאן דפליג ביה דמה שגבה גבה אבל במקרקעי שפיר קאמר ש"מ בע"ח כו' דאית ביה פלוגתא בשלהי פרקין לקמן וק"ל:

בא"ד וכענין זה היה רגיל ר"ת לפרש ש"מ מה שגבה גבה במטלטלי כו' עכ"ל לאו ממש כפירוש ר"ח דלפירוש ר"ח הך דשלהי פרקין והך סוגיא דשמעתא והך דהמניח במקרקעי מוקי לה ולפום הסברא דבעי למימר הכא מה שגבה גבה נ"ל כתירוץ רשב"א דבע"ח מאוחר עדיף מלוקח אבל ר"ת היה רגיל לפרש כענין זה דהיינו לחלק ג"כ בין מטלטלין ובין מקרקעי אבל מוקי הך סוגיא דהכא ודשלהי פרקין ודמניח את הכד דהיינו במטלטלין אבל במקרקעי לכ"ע לא גבה ולא עדיף כלל בע"ח מאוחר מלוקח אלא אדרבה לוקח עדיף במטלטלין מהאי טעמא שכתב דאדעתא דהני מטלטלין נחית ומיהו ק"ק בסוף דבריו שכתב וצ"ל השתא הא דאמר לקמן לכ"ע מה שגבה לא גבה ובערכין כו' הקדש שאני כו' לא הוה צריך לכל זה דודאי למאי דקאמר שמואל לקמן דפליגי בבע"ח מאוחר כו' ע"כ לא מתוקמא אלא במטלטלי אבל למאי דמסיק דלכ"ע לא גבה מתוקמא במקרקע ולא תקשי ההיא דערכין דס"ל במטלטלין דגבה ויש ליישב ודו"ק:

בא"ד ואתיא כר"ט דאמר לעיל מי שמת והניח מלוה או פקדון כו' עכ"ל יש לדקדק דהא לר' טרפון נמי מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לכתובה והתם שאני משום דהני מטלטלין לא ברשותיהו קיימי כמו שפרש"י והתוס' שם ומיהו בהא י"ל דהכא נמי איירי בכה"ג שהמטלטלין מונחים ביד האחרים אבל קשה אמאי קאמר הכא דירשי ראשונה קודמין כו' אמאי לא ינתן לכושל שבהן ובשלמא למאן דמפרש התם לכושל שבהן היינו לכתובת אשה משום חינא הכא דתרוייהו כתובת אשה הן משום חינא נותנין לראשונה אבל למ"ד לכושל שבראיה דהיינו למאוחר בשטרו אמאי קאמר הכא דנותנין לראשונה אדרבה לשניה ה"ל ליתן שהיא המאוחרת ויש ליישב ודו"ק:

(1) הקדמה א'

(א) לוח ששיעבד מקרקעי לבעל חוב ולאח"כ מוכרן לוח ללוקח

(ב) מצי בעל חוב למיטרף למקרקעי מן הלוקח – דמה "שגבה" לוקח לא גבה

(2) הקדמה ב'

(א) במטלטלי לא מצי בעל חוב למיטרף לנכסים מן לוקח – דבמטלטלין מה "שגבה" לוקח גבה

(3) הקדמה ג'

(א) בעל חוב מוקדם גובה לפני בעל חוב מאוחר

4) שיטת רשב"ם מובא בתוספות

- (א) לוקח קרקעות משעובדים לבעל חוב מסברא דומה לבעל חוב מאוחר שקדם ותפס לנכסים משעובדים
(ב) שאלה

- (i) השתא דקבענו אשר לוקח מקרקעי מה שגבה לא גבה
(ii) האם יתכן אשר בעל חוב מאוחר שקדם ותפס דינו דמה שגבה גבה
(ג) תשובה
(i) כן
(ii) דבעל חוב מאוחר מצי למיסמך על סברא של "שלא תנעול דלת לפני לויך"
(iii) אשר סברא זו לית' לגבי לוקח

5) ב' מקורות

- (א) מקור א'
(i) משנה דידן
(1) מי שהי' נשוי ב' נשים ומת ונכסיו אינן מספיקין אלא לכתובת חד מהני נשים
(2) אשה הראשונה קודמת לאשה השני'
(ii) שים לב
(1) ראשונה חשיבא בעלת חוב מוקדמת
(2) שני' חשיבא בעלת חוב מאוחרת
(iii) הוה אמינא דגמרא
(1) "קודמת" משמעו דמיהת אלו תפסה שני' לא מפקינן מינה דמה שגבתה גבתה
(2) דאי לאו הכי הוי לה למשנה למימר "ראשונה יש לה שני' אין לה"

(ב) מקור ב'

- (i) שמואל בסוף פירקין
(1) רבנן דמשנה שם אית להו דבעל חוב מאוחר מה שגבה לא גבה
(2) בן ננס דאותה משנה אית לי' דבעל חוב מאוחר מה שגבה גבה
(ii) מסקנא דגמרא התם
(1) כולי עלמא ס"ל דבעל חוב מאוחר מה שגבה לא גבה

6) שיטת רבינו חננאל מובא בתוספות

- (א) בהוה אמינא דסוגיא דידן נוקטין דבעל חוב מאוחר מה שגבה גבה
(i) משום דאית להו סברת רשב"ם
(ב) בסוף פרקין
(i) לשמואל קא מפליגי רבנן ובן ננס אלו מצי בעל חוב מאוחר למיסמך על סברת רשב"ם
(ii) אבל למסקנא רבנן ובן ננס תרוייהו לית להו סברא של רשב"ם

ר"ח	
מה שגבה גבה במקרקעי על סמך שלא תנעול דלת	סוגיא דידן
תנאי פליגי במקרקעי באלו סמכין על שלא תנעול דלת	שמואל בסוף פירקין
מסקינן דלכולי עלמא במקרקעי לית למיסמך על שלא תנעול דלת	מסקנא בסוף פירקין

ג) קשיא

(i) איתא בערכין לגבי סלעין של הקדש דמה שגבה גבה לכולי עלמא

(ii) ותיקשי דהרי לשמואל איפליגי בה רבנן וכן ננס

ד) תירוץ

(i) בערכין במטלטלין משתעי

(ii) ושאני מטלטלין דלכולי עלמא מה שגבה גבה

7) שיטת רבינו תם

א) לית מאן דאזל בתר סברת רשב"ם

ב) ולכן

(i) כיון דקבענו אשר לוקח מקרקעי דינו דמה שגבה לא גבה

(ii) מוכרח אשר אף בעל חוב מאוחר מה שגבה במקרקעי לא גבה

ג) ונמצא

(i) דלא יתכן אשר לשמואל בסוף פרקין סבירא ליה בן ננס אשר במקרקעי מה שגבה גבה

(ii) ומוכרח

(1) דשמואל דיקא במטלטלין קאמר אשר לבן ננס מה שגבה גבה

(2) ודבמסקנא בסוף פרקין מסקינן דאף במטלטלין מה שגבה לא גבה

ד) קשיא

(i) האיך מצית למימר דבסוף פרקין במטלטלין משתעי

(ii) התם בגביי' מן יתומים איירי

(iii) וכללא היא אשר מטלטלי דיתמי לבעל חוב לא משתעבדי

ה) תירוץ

(i) מדובר התם בגביית כתובת אשה מן יתומים

(ii) ורבינו תם

(1) אית ליה אשר לר' מאיר מטלטלי דיתמי משתעבדי מיהת לכתובה

(2) ורבינו תם מוקי להך סוגיא בסוף פרקין כר' מאיר

ו) קשיא

(i) קבענו לעיל אשר לוקח מטלטלין לכולי עלמא מה שגבה גבה

(ii) ומאי שנא לרבינו תם אשר בעל חוב מאוחר שגבה מטלטלין מה שגבה לא גבה

(ז) תירוץ

(i) שאני לוקח דאדעתא דהני מטלטלין נחית

(ii) פרטי סברא זו אינן מעניננו

ר"ת	ר"ה	
מה שגבה גבה דיקא במטלטלי	מה שגבה גבה במקרקעי על סמך שלא תנעול דלת	סוגיא דידן
פליגי דיקא במטלטלין	תנאי פליגי במקרקעי באלו סמכינן על סברת שלא תנעול דלת	שמואל בסוף פירקין
מסקינן דאפילו במטלטלין דלא גבה	מסקינן דלכולי עלמא במקרקעי לית למיסמך על שלא תנעול דלת	מסקנא בסוף פירקין

(8) המשך תוספות

(א) קשיא לרבינו תם

(i) השתא דאמרת דלשמואל קא מיפליגי תנאי במטלטלין אלו מה שגבה גבה

(ii) תיקשי הא דבערכין אית להו כולי עלמא דמה שגבה גבה

(ב) תירוץ

(i) שאני מטלטלין דבמסכת ערכין דשל הקדש הן

ר"ת	ר"ה	
מה שגבה גבה דיקא במטלטלי	מה שגבה גבה במקרקעי על סמך שלא תנעול דלת	סוגיא דידן
פליגי דיקא במטלטלין	תנאי פליגי במקרקעי באלו סמכינן על סברת שלא תנעול דלת	שמואל בסוף פירקין
מסקינן דאפילו במטלטלין דלא גבה	מסקינן דלכולי עלמא במקרקעי לית למיסמך על שלא תנעול דלת	מסקנא בסוף פירקין
מטלטלין דהתם שאני משום דמדובר בהקדש	מטלטלי לכ"ע גבה	ערכין

(9) מהרש"א

(א) יכולין נמי לתרץ

(i) דלמסקנא בסוף פרקין סבירא להו כולהו הני תנאי דמה שגבה לא גבה

(ii) ולכן למסקנא יכול להיות דבמקרקעי משתעי הני תנאי

(iii) ומצינו נמי למימר דבמטלטלין לכולי עלמא מה שגבה גבה אפילו במטלטלין דאינן של הקדש

(10) גמרא בפרק המניה

(i) "שמע מינה בעל חוב מאוחר שגבה [מן שור תם] מה שגבה לא גבה"

(11) המשך תוספות

(א) קשיא לרבינו חננאל

(i) כיון דלרבינו חננאל נקטינן דבמטלטלין מה שגבה גבה לכולי עלמא

(ii) תקשי

(1) הא דבהמניה מסקינן לגבי שור תם דמה שגבה לא גבה

(2) דהרי לכאורה שור תם מטלטלין הוה

(ב) תירוץ

(i) שור תם אכן דינו כמקרקעי מטעם שאינו מעניינו

(ג) עכשיו

(i) לשון "שמע מינה" משמע

(1) אשר כבר קמיפליגי אחרים בענין זה

(2) ואשר מן שקלא וטריא התם לגבי שור תם מסקינן להלכה דמה שגבה לא גבה

(ii) לכן

(1) לרבינו תם

(א) דאית לי' אשר אף לשמואל מעולם לא איפליגי רבנן וכן ננס במקרקעי

(ב) על כרחך אשר שור תם אכן דין מטלטלין יש לו

(2) מה שאין כן לרבינו חננאל

(א) דאית לי' אשר לשמואל במקרקעי איפליגי רבנן וכן ננס

(ב) אכן יכול להיות אשר שור תם דין מקרקעי יש לו

ר"ת	ר"ת	ר"ת
מה שגבה גבה דיקא במטלטלי	מה שגבה גבה במקרקעי על סמך שלא תנעול דלת	סוגיא דידן
פליגי דיקא במטלטלין	תנאי פליגי במקרקעי באלו סמכינן על סברת שלא תנעול דלת	שמואל בסוף פירקין להוה אמינא דגמרא
מסקינן דאפילו במטלטלין דלא גבה	מסקינן דבמקרקעי לית למיסמך על שלא תנעול דלת	מסקנא בסוף פירקין לכולי עלמא לא גבה
מטלטלין דהתם שאני משום דמדובר בהקדש	מטלטלי לכ"ע גבה	ערכין
דינו כמטלטלין ואיכא מיהת פלוגתא אלו מה שגבה גבה דהרי קבענו לר"ת דבסוף פרקין לשמואל פליגי במטלטלי	שור תם דינו כמקרקעי ואיכא מיהת פלוגתא אלו מה שגבה גבה דהרי קבענו לר"ת דבסוף פרקין לשמואל פליגי במקרקעי	המניח

(12) מהרש"א

(א) בתוספות כתבו אשר שיטת רבינו תם דומה לשיטת ר"ח דתרווייהו מחלקין בין מקרקעי למטלטלין

(ב) ברם קבענו דמכל מקום פליגי ר"ח ור"ת לברר איזו סוגיות במקרקעי משתעי ואיזו סוגיות במטלטלי משתעי

(13) המשך תוספות

(א) חלק א'

(i) לבסוף חזר רבינו תם משיטתו אשר לר' מאיר משתעבדי מטלטלין לכתובת אשה

(ii) ולכן הוכרח רבינו תם נמי למיהדר מהא דאוקי סוגיא דסוף פירקין במטלטלין

(ב) חלק ב'

(i) ברם תוספות כמבואר במהרש"א קאמרי

(1) דלא הוצרך רבינו תם לחזור משיטתו בסוף פירקין

(2) דיכול להיות

(א) אשר בסוף פרקין מדובר במטלטלין אשר בשעת מיתת בעל מונחין היו ברשות אחרים

(ב) ודאיתא כר' טרפון דס"ל בפרק הכותב דבאופן זה משתעבדי לבעל חוב

14) מהרש"א בא"ד ואתיא

(א) הקדמה

(i) ר' טרפון קאמר נמי בפרק הכותב

(1) אשר מי שמת והניח כתובת אשה והניח גם כן בעל חוב

(2) אז

(א) הני מטלטלי דבשעת מיתת בעל מונחין היו ברשות אחרים

(ב) "ינתנו לכושל" שבהן

(ii) וקא מיפליגי אמוראי התם

(1) אלו "כושל" משמעו מי ששטרו מאוחר ולא איכפת לן אלו האי שטר מאוחר שטר כתובה הוא או שטר חוב הוא

(2) או אשר "כושל" משמעו אשה לכתובתה דמשום חינא שטר שלה יש לו קדימה

(ב) השתא

(i) אלו שטר כתובה יש לה קדימה משום חינא

(1) מובן דבסוגיא דידן

(א) דמחמת דבין אשה ראשונה בין אשה שני' חינא בעיא

(ב) יש לה לאשה ראשונה דין של בעל חוב מוקדמת לגבי שני'

(2) ומובן נמי הא דקאמרי תוספות דמצינו לאוקי סוגיא דידן במטלטלין אליבא דר' טרפון

(ג) מה שאין כן

(i) אלו "כושל" משמעו מי ששטרו מאוחר ביותר

(ii) אז

(1) לר' טרפון שני' היא דיש לה דין של בעל חוב מוקדמת לגבי ראשונה

(2) ומובן הא דרבינו תם לא אוקי לסוגיא דידן אליבא דר' טרפון

דף צ:

תוספות ד"ה הא איכא

[דף צ עמוד ב] בד"ה הא איכא כו' בן קודם לבת הכא דאיכא למטעי ה"ל למידק עכ"ל ויש לדקדק דא"כ לעיל נמי דמשני דקודמת לגמרי משמע כדתנן בן קודם לבת ונימא הכא דאיכא למטעי דלאו לגמרי משמע ה"ל למידק ויש ליישב דלעיל כיון דאשכחן דקודמת לגמרי נמי משמע ליכא למטעי כל כך דאדרבה נימא כיון דקודמין בסיפא לגמרי הוא ה"נ דקודמין דרישא לגמרי הוא אבל הכא שפיר איכא למטעי בסיפא מיקדמי הוא דקדמי הא איכא שקלי דקודמין דרישא נמי הכי משמע בדאיכא דשקלי שניה ודו"ק:

(1) משנה

(א) רישא

(i) מי שהי' נשוי ב' נשים ומת ונכסיו לא מספיקין לכתובות שתי נשיו

(ii) ראשונה קודמת לשני'

(2) גמרא

(א) שים לב

(i) דבמשנה קתני אשר ראשונה "קודמת" לשני'

(ii) ולא קתני אשר "לראשונה יש לה ולשני אין לה"

(ב) שאלה

(i) האם משמעו אשר מיהת אלו תפסה שני' מה שגבתה גבתה

(ג) תשובה

(i) קודמת לגמרי משמע דאי תפסה שני' מה שגבתה לא גבתה

(ii) והא ראי'

(1) דלעניני ירושה כתיב בן קודם לבת

(2) ופשיטא אשר "קודם" משמעו דאף אלו תפסה בת אין לה כלום

(3) הקדמה בענין כתובת בנין דכרין

(א) חלק א'

(i) כתובת אשה שמתה בעלה בחיים שלה

(1) חוב הויא

(2) ואין יורשים חולקין בירושת בעל עד שיפרעו לאותו חוב ולשאר חובות בעל

(ב) חלק ב'

(i) בעל אינו משלם כתובה ליורשי אשתו שמתה בחייו

(ג) חלק ג'

(i) היכא דלא הי' לו לבעל אלא אשה אחת

- (1) בפשיטות אשר לאחר מיתת בעל
- (א) לאחר שפרעו יורשיו לכל חובות בעל
- (ב) חולקין יורשין בנכסיו כולל נכסים שהיו מיוחדים לכתובת אם שלהן
- (ii) ברם מכה תקנת חכמים
- (1) היכא דהי' בעל נשוי ב' נשים או יותר
- (א) לאחר מיתת בעל ופרעון של כל חובות בעל כולל כתובות אותן נשים שלא מתו בחייו
- (ב) מקודם יורשין בני נשים שמתו בחיי בעל "כתובת בנין דכרין" דהיינו אותן נכסים שהי' משלם לאמותיהן אלו לא מתו בחייו
- (ג) ודיקא לאחר כך חולקין כל יורשיו בשוה בנכסים הנשארים
- (ד) חלק ד'
- (i) ביותר מסתבר אשר תיקנו רבנן לכתובת בנין דכרין
- (1) היכא דבין אשה ראשונה בין אשה שני' מתו בחיי בעל
- (א) ולכן משלמין כתובת בנין דכרין ליורשי שתיהן
- (ב) ולא אתו הני יורשין לאנצויי
- (ii) ולא מסתבר כל כך אשר תיקנו חכמים כתובת בנין דכרין
- (1) באופן "שמתה אחת בחייו ואחת במותו" אשר ראשונה מתה בחייו ושני' לא מתה בחייו
- (2) דבאופן זה כתובת בנין דכרין אתיא דיקא לטובת יורשי ראשונה
- (3) ויכול להיות דחיישינן דאתו לאנצויי
- (4) המשך משנה
- (א) סיפא
- (i) באופן אחת בחייו ואחת במותו
- (ii) שני' ויורשי' קודמין ליורשי ראשונה
- (ב) כלומר
- (i) כתובת שני' שלא מתה בחיי בעל
- (ii) יש לה קדימה לגבי כתובת בנין דכרין של יורשי אשה ראשונה שמתה בחיי בעל
- (5) גמרא
- (א) כיון
- (i) דבסיפא משתמשת משנה בלשון "קודמין"
- (ii) ולא קתני דדיקא שני' ויורשי' נוטלין תשלומי כתובה
- (ב) על כרחך אשר "אי איכא שקלי" דהיינו
- (i) דהיכא דנשארו נכסים לאחר פרעון של כתובת שני'
- (1) לאחר כך יורשין יורשי ראשונה לכתובת בנין דכרין דלא חיישינן לאנצויי
- (2) ורק לאחר כך מחלקין נכסים שנשארו לכל יורשי בעל בשוה

6 המשך תוספות

(א) הקדמה

- (i) בת לא יורשת כלום במקום בן אף היכא דאיכא נכסים מרובין
- (ii) דהיינו "אף בדאיכא לא שקלי"

(ב) קשיא

- (i) קבענו מן "בן קודם לבת" אשר "קודם" משמעו לגמרי ודלכן מסקינן ברישא דקתני "קודמין" דלא מהני תפיסת שני'

(ii) ותיקשי

(1) דמאחר דבסיפא נמי קתני קודמין

(2) נילף נמי מן בן קודם לבת אשר "קודם" משמעו לגמרי

(א) ודלכן אף בדאיכא לא שקלי

(ב) ודיקא שני' ויורשי' נוטלין כתובתן

(ג) תירוץ

(i) אלו כיוונה משנה בסיפא למילף דאי איכא לא שקלי

(ii) הוי להו למשנה למיתני בהדיא אשר דינו דאי איכא לא שקלי

(iii) כדי שלא "נטעה" למימר דאי איכא שקלי

(7) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אם כן אף ברישא נימא דמוכרח אשר מה שגבתה גבתה

(ii) דאלו דינא דמה שגבתה לא גבתה

(1) הוי לה נמי למשנה ברישא למתני בהדיא דאי תפסה מה שגבתה לא גבתה

(2) כדי שלא "נטעה" למימר אשר מה שגבתה גבתה

(ב) הקדמה א' לתירוץ מהרש"א

(i) מן "בן קודם לבת"

(1) למידין אשר "קודם" יכול להיות דמשמעו לגמרי

(2) ולא למידין דמוכרח אשר "קודם" משמעו לגמרי

(ג) הקדמה ב' לתירוץ מהרש"א

(i) ברישא

(1) דמדובר

(א) בנשים שלא מתו בחיי בעל אשר ברור דגובין כתובתה היכא דמספיקין נכסי בעל לתרוייהו

(ב) ולא דנין אלא

(i) באופן דנכסי בעל אינן מספיקין לתרוייהו

(ii) אלו שני' שתפסה מה שגבתה גבתה

(2) פשיטא דאי איכא שקלי

(3) כלומר דבאיכא נכסים מרובין משלמין לכתובות של ראשונה ושני' תרוייהו

(ii) בסיפא

(1) דדנין

(א) באלו אי איכא שקלי

(ב) כלומר באלו איכא כתובת בנין דכרין ליורשי ראשונה באופן אחת בחייו ואחת במותו

(2) פשיטא

(א) דאלו דינא הוא דאי איכא לא שקלי

(ב) תפיסת יורשי ראשונה לאו כלום היא ומה "שגבו" לא גבו

(ג) דהרי יורשין הן ואינן בעל חוב

(ד) תירוץ

(i) ברישא

(1) מאחר דנודע לן מן "בן קודם לבת" אשר קודמת יכול להיות אשר משמעו "לגמרי" לגבי תפיסה

(2) אין לטעות ולמימר אשר ברישא אלו תפסה שני' מה שגבתה גבתה

(3) דהרי

(א) קבענו דאף בסיפא מובן בפשיטות דתפיסה לא מהניא

(ב) ונמצא דסיפא מוכחת אשר במשנה דידן "קודם" אכן לגבי תפיסה משמעו לגמרי ואשר תפיסה לא מהניא

(ג) ולא אתינגן למיטעי ולמימר אשר תפיסה מהניא

(ii) מה שאין כן בסיפא

(1) אף על גב דנודע לן נמי מן "בן קודם לבת" אשר יכול להיות דמשמעו לגמרי אף לגבי דאי איכא לא שקלי

(2) מכל מקום

(א) כיון דקבענו אשר ברישא מובן בפשיטות דאי איכא שקלי

(ב) נמצא דאכתי לא קבענו אלו בסוגיא דידן "קודם" אכן משמעו אשר "אי איכא לא שקלי"

(3) והיינו טעמא דבסיפא אלו הי' משמעו דאי איכא לא שקלי הוי לה למשנה למיתני ככה בהדיא

דף צא.

גמרא הוה אמינא

[דף צא עמוד א] גמרא ה"א כגון שנשא ג' נשים ומתו שתיים בחייו כו' ק"ק כיון דבכה"ג שניהם עושיין המצוה ופורעיין הכתובה לשמענין הך מלתא בב' נשים ומתו בחייו ואיכא בע"ח דהוה מותר אבל אחת מתה בחייו ואחת במותו ניחא דהוי רבותא טפי בכתובתה מבע"ח דבכתובתה השניה אינה פורעת ואפ"ה הוי מצוה כפרש"י לעיל ודו"ק:

(1) הקדמה א'

(א) עיין לעיל בד"ה הא איכא לביאור עצם דין של כתובת בנין דכרין

(2) הקדמה ב'

(א) ליתא לתקנת כתובת בנין דכרין אלא היכא דאיכא מותר דינר

(ב) כלומר דלכל הפחות דינר אחד עובר בנחלה דאורייתא ולא בתורת תקנה דרבנן

(3) גמרא – ב' הלכות של רב פפא

(א) הלכה א' – אחת בחייו ואחת במותו

(i) משלמין כתובת בנין דכרין לירשי אשה ראשונה שמתה בחייו של בעל

(ii) אף על גב דלא משלמין כתובת בנין דכרין לשני' דלא מתה בחייו בעל

(iii) ולא חיישינן לאנצויי אשר יריבו יורשי ראשונה עם שני' וירשי'

(ב) הלכה ב' – כתובה נעשה מותר דינר לחברתה

(i) חלק א'

(1) מצוה היא ליתומים לפרוע חובות מוריש שלהן

(2) כתובת אשה שלא מתה בחייו בעל אף היא חובת מוריש הויא

(3) ולכן מצוה ליתומין לפרוע לכתובה זו

(ii) חלק ב'

(1) חשבינן כאלו מכח נחלה דאורייתא

(2) יתומין כולן ירשו מעות אשר בהן קימו למצות פריעת חובות של בעל

(iii) חלק ג'

(1) והלכך

(א) פרעון זו כולל פרעון חוב כתובה של אשה שלא מתה בחייו בעל

(ב) מותר דינר חשיבי אשר עברה דרך נחלה דאורייתא

(4) שים לב

(א) אשר כתובת בנין דכרין ירושה הוא ואינו חוב

(ב) ושונה דין שלה מכתובת אשה שמת בעלה בחייו אשר חוב הויא

(5) המשך דגמרא

- (א) שאלה
- (i) למה איצטריך רב פפא לאשמועינן בין הלכה א' בין הלכה ב'?
- (ב) תשובה
- (i) אלו לא השמיענו רב פפא אלא הלכה א' דאיכא כתובת בנין דכרין באופן "אחת בחייו ואחת במותו"
- (ii) יכולנו למיטעי ולמימר
- (1) דהיינו דוקא בדאיכא עוד מותר דינר ממש
- (2) ודלא סגי לזה פרעון של כתובת אשה שני' שלא מתה בחיי בעל
- (ג) קשיא
- (i) למה איצטריך רב פפא לאשמועינן הלכה א' בנוסף להלכה ב'?
- (ii) הרי אף אלו לא הוי רב פפא משמיענו אלא הלכה ב' אשר כתובה נעשית מותר דינר
- (iii) כבר היינו יודעין
- (1) דמוכרח הלכה א' אשר תיקנו כתובת בנין דיכרין אף באחת בחייו ואחת במותו
- (2) משום דהלכה ב' אשר כתובה נעשית מותר דינר אין לאוקמא אלא באחת בחייו ואחת במותו
- (iv) והיינו טעמא
- (1) דבאופן דליכא אלא אשה אחת לא שייך דין כתובת בנין דכרין כל עיקר דהרי יורשי' יורשין כל נכסי בעל אף בלי תקנת כתובת בנין דכרין
- (2) ובאופן דשניהן מתו בחייו אשר אז משלמין כתובת בנין דכרין בין ליורשי ראשונה בין ליורשי שני'
- (א) הני כתובות תרוייהו בתורת ירושה אתיין ולא בתורת חוב
- (ב) ופשיטא דלא נעשין מותר דינר להדדי
- (3) אלא מוכרח דרב פפא באופן ב' נשים ומתה אחת בחייו ואחת במותו משתעי
- (ד) תירוץ
- (i) אלו לא הוי משמיענו רב פפא הלכה א' של אחת בחייו ואחת במותו
- (ii) הוה אמינא דאכן באחת בחייו ואחת במותו ליכא כתובת בנין דכרין משום דחיישינן דאתא לאנצויי
- (ה) שאלה
- (i) הרי הוכחנו אשר באופן ב' נשים מוכרח דרב פפא באחת בחייו ואחת במותו משתעי
- (ו) תשובה
- (i) קושטא קאמרת לגבי אופן של ב' נשים
- (ii) ברם אי לאו דקאמר רב פפא להלכה א' שלו הוה אמינא אשר בהלכה ב' מדובר באופן ג' נשים היכא דליכא חשש של אתא לאנצויי
- (ז) והי לך ציור של אותן ג' נשים
- (i) שתים מתו בחייו והניחו בנים זכרים

- (ii) ושלישית מתה לאחר מותו והניחה בת אשר אין לה חלק בירושת בעל
- (ח) נמצא
- (i) אשר יורשי ראשונה ושני' תרוייהו אית להו כתובות בנין דכרין
- (ii) בת יורשת כתובתה של אם שלה שמתה לאחר מיתת בעל
- (ט) והלכה ב' דרב פפא משמיענו
- (i) אשר פרעון כתובת שלישית לבת מצוה היא
- (ii) ולכן מותר דינר חשיבא אשר עבר בנחלה דאורייתא
- (י) השתא
- (i) האי בת אין לה חלק בירושה כל עיקר
- (ii) ולכן לית לחוש דאתיא לאנצויי
- (6) שאלה
- (א) אמאי לא מצינו לאוקמה להלכה ב' דרב פפא באופן זו:
- (i) בעל שהי' נשוי ב' נשים אשר שתיהן מתו בחייו של בעל
- (ii) ובעל מת בדאכתי לא פרע לחוב בעלמא דאינו חוב של כתובה
- (ב) ופשיטא אשר פרעון חוב זה מצוה ומותר דינר חשיבא בדומה להא דאמרן לעיל
- (7) תשובה
- (א) אין לאוקמה להאי דרב פפא ככה
- (ב) דהרי
- (i) רב פפא קאמר אשר **כתובה** נעשה מותר דינר לחברתה
- (ii) ועל כרחך דלאו בחוב בעלמא משתעי
- (8) הקדמות לקושיית מהרש"א
- (א) הקדמה א'
- (i) באופן ג' נשים ושלישית יולדת בת
- (1) יורשי ראשונה ויורשי שני' תרוייהו אין להן חלק בכתובה דמשתלמת לבת שלישית
- (2) דהרי אינן יורשין של אשה שלישית
- (ii) באופן ב' נשים ומתה אחת בחייו ואחת במותו
- (1) יורשי שני' יש להן חלק בתשלומי כתובת שני'
- (2) דהרי יורשי שני' הן
- (iii) באופן ב' נשים וחוב בעלמא
- (1) יורשי ראשונה ויורשי שני' פשיטא דאין להם חלק בתשלומי חוב בעלמא
- (2) דהרי אינן יורשין של בעל חוב
- (ב) הקדמה ב' לקושיית מהרש"א

- (i) אחת בחייו ואחת במותו רבותר הוא ביותר לגבי ג' נשים ואחת יולדת בת ולגבי ב' נשים וחוב בעלמא
- (1) דלא זו בלבד דאשמועינן אשר פרעון חוב נעשה מותר דינר
- (2) אלא אף זו דפרעון זה נעשה מותר דינר אפילו לגבי יורשי שני' הגם דירשי שני' יש להן חלק באותו פרעון
- (9) קושיית מהרש"א
- (א) מצינו להוכיח הלכה א' של אחת בחייו ואחת במותו מן הלכה ב' דרב פפא
- (ב) דבשלמא אלו רב פפא באחת בחייו ואחת במותו משתעי
- (i) מובן
- (1) דהיינו טעמא דנחית רב פפא לדין כתובה ולא אשמועינן דין חוב בעלמא
- (2) דכיוון רב פפא לאשמועינן לרבותרא דלעיל
- (ii) ברם
- (1) אלו רב פפא בג' נשים ואחת יולדת בת משתעי דלית בי' רבותרא דלעיל
- (2) ביותר
- (א) הוי לי' רב פפא לאשמועינן דין כולל
- (ב) אשר כל פרעון חוב מותר דינר חשיבא בין בכתובה בין בחוב בעלמא

תוספות ד"ה ומר סבר אפילו מטלטלי

תוס' בד"ה ומ"ס אפילו מטלטלין כו' כיון שיש שם מותר דינר מבעיא ליה כו' עכ"ל וקשה לי אמאי לא הקשו כן עוד לעיל מיניה דפליגי באחת בחייו ואחת במותו ור"ש מיקל לגבי ת"ק לא הל"ל אם יש שם כו' אלא כיון שיש שם מותר כו' ויש ליישב ודו"ק:

(1) הקדמה

(א) עיין בדיבורים הקודמין

(i) לעניני כתובת בנין דכרין ומותר דינר

(ii) ולשקלא וטריא לגבי כתובת בנין דכרין באופן של "מתה אחת בחייו ואחת במותו"

(2) ברייתא בדף צא:

(א) נשא את הראשונה ומתה נשא את השני' ומת הוא

(ב) תנא קמא

(i) באים בני' של זו לאחר מיתה ונוטלין כתובת אמן

(ii) נבאר משמעות של תנא קמא להלן

(ג) ר' שמעון

(i) קא פליג על תנא קמא

(ii) ואית לי "אם יש מותר דינר אלו נוטלין כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן"

(3) גמרא

(א) אוקימתא א'

(i) תנא קמא ור' שמעון קא מיפליגי באלו משלמין כתובת בנין דכרין ליורשי ראשונה בציור של מתה אחת בחייו ואחת במותו

(1) תנא קמא אית לי' דלא משלמין כתובת בנין דכרין באחת בחייו ואחת במותו

(2) ר' שמעון אית לי' דמשלמין כתובת בנין דכרין באחת בחייו ואחת במותו

(ב) אוקימתא ב'

(i) תנא קמא ור' שמעון קא מיפליגי באלו מותר דינר של מטלטלין מותר דינר חשיב

(1) תנא קמא אית לי' דלא חשיב מותר דינר

(2) ר' שמעון אית לי' דחשיב מותר דינר

(ג) אוקימתא ג'

(i) תנא קמא ור' שמעון קא מיפליגי באלו מותר דינר משועבד מותר דינר חשיב

(1) תנא קמא אית לי' דלא חשיב מותר דינר מחמת דמשועבד

(2) ר' שמעון אית לי' דחשיב מותר דינר אף על גב דמשועבד

(ד) קשיא לאוקימתא ג'

(i) לדידך דאמרת אשר ר' שמעון לקולא אתא ולמילף אשר מותר דינר חשיב

- (ii) הוי לי' ר' שמעון למימר "כיון די שם מותר דינר" אית דינא דכתובת בנין דכרין
(iii) ולא הוי לי' למימר בלשון חומרא אשר דיקא אפ' יש שם מותר דינר אית דינא דכתובת בנין
דכרין

(4) תוספות

(א) קשיא

(i) למה לא הקשו קושיא זו גופה לאוקימתא ב'

(ii) דאף באוקימתא ב' ר' שמעון לקולא אתא

(5) מהרש"א

(א) קשיא

(i) הוי להו לתוספות להקשות למה לא הקשו קושיא זו בין לאוקימתא א' בין לאוקימתא ב'

(ii) דאף באוקימתא א' ר' שמעון לקולא אתא

דף צא:

תוספות ד"ה כך מועטין

[דף צא עמוד ב] בתוס' בד"ה כך מועטין כו' משום דבכל דוכתא אזלינן טפי בתר נחלה כו' עכ"ל אין לפרש דבריהם דבכל דוכתא היינו בין הכא ובין התם אזלינן בתר נחלה דזה אינו דהא במרובין ונתמעטו לא אזלינן הכא בתר נחלה דאורייתא אלא דר"ל דודאי במרובין ונתמעטו פשיטא ליה לתלמודא בין הכא ובין התם דאזלינן בתר שעת מיתה ואז זכו כ"א לפי זכייתו והתם בנחלה דאורייתא והכא בתקנתא דרבנן כדאמר תלמודא בהדיא הכא והתם פשיטא במרובין ונתמעטו כבר זכו כו' אלא במועטין ונתרבו הוא דמסתפקא ליה הכא והתם מעיקרא אם ניזיל בתר שעת מיתה וקאמרי דבין הכא ובין התם אסיקנא דאזלינן ביה טפי בתר נחלה דאורייתא ועיין עוד מה שכתבנו בזה בפרק מי שמת בחידושינו שם וק"ל:

(1) הקדמה א'

(א) בני אשה שיש לה כתובת גדולה (בני כתובה גדולה) משתכרין מתקנת כתובת בנין דכרין

(ב) בני אשה שיש לה כתובה קטנה (בני כתובה קטנה) מפסידין מתקנת כתובת בנין דכרין

(2) הקדמה ב'

(א) כתובת בנין דכרין ליתא אלא היכא דלכל הפחות מותר דינר עובר בנחלה דאורייתא

(3) הקדמה ג'

(א) נמצא אשר

(i) נכסים מרובין דאית בהן מותר דינר

(1) לטובת בני כתובה גדולה הן

(ii) ונכסים קטנים שאין בהן מותר דינר

(1) לטובת בני כתובה קטנה הן

(4) גמרא

(א) פשיטא

(i) נכסים שהיו מרובין בשעת מיתה ולאחר כך נתמעטו

(ii) כבר זכו בהן בני כתובה גדולה

(iii) וחשיב כאלו יש כאן מותר דין ולכן אית להו כתובת בנין דכרין

(ב) אבל

(i) מועטין בשעת מיתה ולאח"כ נתרבו מאי

(ג) תשובת רב נחמן

(i) כבר זכו בהן יורשין

(5) רש"י

(א) רב נחמן רצונו לומר דכבר זכו בהן בני כתובה קטנה וליכא כתובת בנין דכרין

(6) הקדמה

- (א) בנכסים מועטין מתקנין לטובת בנות של מת אשר הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים
- (ב) במועטין ונתרבו לא אזלינן בתר שעת מיתה וליתא לדינא דהבנות יזונו

(7) תוספות

(א) קשיא

- (i) מאי שנא לגבי כתובת בנין דכרין אשר במועטין ונתרבו בתר שעת מיתה אזלינן
- (ii) ומאי שנא לגבי מזון בנות אשר במועטין ונתרבו לא אזלינן בתר שעת מיתה

(ב) תירוץ

- (i) בכל אופן אזלינן בתר נחלה דאורייתא
- (ii) ומדאורייתא ליתא לכתובת בנין דכרין וליתא לדין מזון הבנות

(8) מהרש"א

- (א) ברם לגבי מרובין ונתמעטו בתר שעת מיתה אזלינן ולא בתר נחלה דאורייתא
- (ב) ולכן איכא כתובת בנין דכרין וליתא לדין מזון הבנות

רש"י ד"ה דזבנה ותוספות ד"ה דזבנה

בפרש"י בד"ה דזבנה לכתובתה דאימיה שהיתה נשואה לאחר כו' עכ"ל נראה מפירושו לאחר שאינו אביו דאי היה יכול למכור גם אם תמות אמו מקודם ואח"כ אביו שיהיה מכור מה שיירש מאביו אבל הרא"ש כתב פרש"י שמכרה בחיי אביו אם ימות אביו ואח"כ כו' וצ"ל שלא רצה למכור אלא מה שירש מאמו ולא מאביו וק"ל לפי"ל למימר כלל שהיה הבעל חי עדיין לא הל"ל אלא שמת כבר ומכר בנו מה שיירש מאמו אם תמות היא בחיי בנה ודוחק לומר דמעשה שהיה כך היה וי"ל לדברי התוספות דרבותא אשמועינן דדבר שלא בא לעולם אפילו בכה"ג דתלוי במיתת הבעל ואח"כ במיתת האם קנה היכא שבירר המכר וק"ל:

תוס' בד"ה דזבנה כו' ולפי לשון ראשון נמי לאו ראייה כמו שפרש"י כו' עכ"ל היינו מה שפירש דלאו לענין מכירה קאמר אלא לענין חזרת המעות אבל ר"ת דמייתי ראייה מיניה כמ"ש התוספות לא משמע ליה לפרושי לענין חזרת מעות אלא לענין מכירה וכמ"ש הרא"ש אבל הב"י טור א"ה סימן ק"ה הבין דברי התוס' בזה בדרך אחר ואין להאריך בו כי לא כוון יפה ע"ש:

(1) גמרא

(א) עובדא

(i) ההוא גברא דזבנה לכתובתה דאימיל בטובת הנאה

(ii) ואמר לי ללוקח אי אתיא אם ומערערא לא מפצינא

(iii) שכיבא אימיל ולא ערערא ואתא איהו וקא מערער

(ב) שאלה

(i) האם חייב מוכר באחריות לגבי ערעור עצמו

(2) רש"י – שיטה א'

(א) מכירה זו ללוקח בטלה דהוה דבר שלא בא לעולם

(ב) ושקלא וטריא דגמרא לא נחית אלא באלו מצוי לוקח גבי למעות ששילם

(3) תוספות – שיטת רבינו תם

(א) מחמת דמוכר "בירר המקח" קיימת מכירה זו אף על גב דהויה דבר שלא בא לעולם

(ב) משמעות "בירור המקח" אינה מענייננו

(4) המשך רש"י כמבואר במהרש"א

(א) הקדמה

(i) האי בעל לאו אביו של מוכר הוא אלא "אחר"

(ii) ולכן אין מוכר יורש נכסיו של בעל זה

(ב) שאלה

(i) למה נתרצה מוכר לקבל טובת הנאה שהיא דבר מועט בעד כתובת אימיל

ג) תשובה

(i) מחמת דלא יזכה לוקח בכתובה אלו תמות אימיל' דמוכר בחיי בעלה

(1) דהרי מוכר לא יירש נחלת בעל

(ii) ואף לא יזכה לוקח בכתובה אלו ימות מוכר בחיי אמו

(5) רא"ש סבירא לי' אשר לרש"י אכן בעל אביו דמוכר הוא

(6) מהרש"א

א) קשיא לרא"ש

(i) אמאי נוקט רש"י אשר לא יזכה בה לוקח אם תמות אימיל' בחיי אביו

(ii) הרי באופן זה יירש מוכר לכתובה מאביו

ב) תירוצ

(i) מיירי כשנתרצו מוכר ולוקח שלא יזכה לוקח בכתובה אלא אם כן יירשנה מוכר מאימיל'

(7) המשך מהרש"א

א) שאלה

(i) למה הוצרך רש"י למימר דאיכא ב' אופנים אשר בהן לא יזכה בהן לוקח

(ii) מספיק הי' למימר דליכא כי אם אופן א' אשר בו לא יזכה לוקח

(iii) דהיינו

(1) דמיירי כשכבר מת בעל

(2) ולא יזכה בה לוקח דיקא אלו ימות מוכר בחיי אמו

ב) תירוצ בדוחק

(i) מעשה שהי' כך הי'

ג) שים לב

(i) אשר מיהת לשיטת ר"ת בקושטא עדיף לאוקמה בדאיכא ב' אופנים אשר בהן לא יזכה בהן לוקח

(ii) דרבותא אשמועינן

(1) דאף על גב דהוה דבר שלא בא עולם מכח ב' אופנים

(2) אפילו הכי מכירתו קיימת

דף צא: - צב.

תוספות ד"ה ראובן שמכר שדה לשמעון ובא"ד זקפן עליו במלוה ורש"י ד"ה ופייסי'

בד"ה ראובן שמכר כו' דכל מידי דאתא לאשמועינן השתא דא"ל כו' עכ"ל ר"ל למאי דמסיק רבא אי פקח אידך כו' ודאי ניהא דנקט באחריות אלא למאי דאתי רמי בר חמא לאשמועינן השתא דלא נחית לאשמועינן אלא מטלטלי שבק אבון גבך כו' והא שייך אפילו שלא באחריות כו' וק"ל:

בא"ד זקפן במלוה דוקא דאל"ה מאי קאמר דינא הוא כו' עכ"ל ועוד נראה לי לפרש דזקפן עליו במלוה דוקא דאל"כ היה יכול למימר שמעון דמחיים תפיסנא כההיא עובדא דבקרא וכההיא עובדא דמלוגא דשטרי דפרק הכותב דליכא מאן דפליג ביה דנאמן הכא במגו דפרעתיו אבל בזקפו במלוה וכתב עליו שטר מלוה אינו נאמן לומר מחיים תפיסנא כיון דבתורת הלוואה בא לידו וק"ל:

[דף צב עמוד א] בפרש"י בד"ה ופייסיה כו' פייס את הנושה בשביל ראובן שבאחריות מכרה לו עכ"ל יש לדקדק בפירושו מי הכריחו לכך שפייסו משום דבאחריות מכרה לו וטעה בדעתו דאחריותו נמי על הני זוזי דיתמי ואימא דבלאו אחריות נמי הוי פייס ליה כדי להעמיד הקרקע בידו כדאמרינן לעיל ויש ליישב דדעת רש"י הוא דלא יוכל לסלק הבע"ח ולפייסו אלא היכא דבאחריות מכרה לו כיון דהמוכר שהוא הלוחה יכול לסלקו כך הלוקח יוכל לסלקו שהוא עומד במקומו אבל היכא שלא מכרה לו באחריות לא יוכל הלוקח לסלק הבע"ח דכאיש אחר דמי ודו"ק:

(1) גמרא דף צב.

(א) עובדא

(i) ראובן מכר שדה לשמעון באחריות

(ii) שמעון לא שילם מעות השדה

(iii) זקפן למעות השדה עליו במלוה בשטר כאלו הלוחה ראובן לשמעון זוזי במספר מעות השדה

(iv) לאחר שמת ראובן אתא בעל חוב דראובן וקטריף לשדה משמעון

(v) שמעון פייסי' לבעל חוב דראובן בזוזי

(vi) בני ראובן תובעין משמעון שישלם מעות השדה

(ב) שאלה

(i) האם מצי שמעון לתבוע מבני ראובן אשר

(1) מחמת אחריות שקיבל שמעון מן ראובן חייבין בני ראובן לפצות לשמעון על הפסדו בפרעון לבעל חוב דראובן

(2) ואשר בתביעה זו מיפטר שמעון מלשלם לבני ראובן מעות השדה

(ג) תשובה של רמי בר חמא

- (i) חלק א'
 (1) לא ירשו בני ראובן קרקעות מן ראובן
- (ii) חלק ב'
 (1) זוזי דשמעון אשר בני ראובן תובעין אותם מטלטלין הן
 (2) ומטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב
 (3) ולכן
- (א) לא ה' בעל חוב דראובן ביכולת למיגבי משמעון הני זוזי בידי ראובן אשר משועבדים היו לבני ראובן
 (ב) והני זוזי בידי שמעון אף לא משועבדים לשמעון גופי' לזכות אחריות שלו
- (iii) חלק ג'
 (1) נמצא
 (א) אשר לא הועיל שמעון לבני ראובן בהא דפייסי' לבעל חוב דראובן
 (ב) וגם לא מצי שמעון לתבוע מבני ראובן שיפרעו לאחריות
- (ד) רבא
 (i) אלו פיקח שמעון
 (1) מחזיר שדהו ליורשין לפרעון חובו למעות שדה
 (2) ואותה שדה תיחשב כאלו ירשוה בני ראובן מן ראובן
 (3) ומשתעבדא לחיוב אחריותו של ראובן
 (2) תוספות ד"ה ראובן שמכר כמבואר במהרש"א
 (א) לרמי בר חמא
 (i) אין נפקא מינה בעובדא זו הא דקיבל עליו ראובן אחריות
 (ii) דהרי קבענו דהאי אחריות אינה מועילה כלום לשמעון דלא מצי גבי לאחריות ממטלטלי דיתמי
 (ב) ברם לרבא
 (i) מכח האי אחריות מצי פיקח למיגבי מבני ראובן כדקבענו
 (3) תוספות ד"ה דזקפן עליו במלוה
 (א) שאלה
 (i) למאי נפקא מינה הא דזקפן עליו במלוה
 (4) מהרש"א – תשובה לשאלה של תוספות
 (א) הקדמה א'
 (i) בעל חוב אשר מטלטלין של לווה עומדים בידו
 (ii) בחיים של לווה מצי למיתפסינהו לפרעון חובו
 (ב) הקדמה ב'
 (i) בנידון דידן

- (ii) כשה' ראובן בחיים
- (1) כבר נקיט שמעון בידו הני זוזי אשר משועבדים היו לראובן
- (2) ואף שמעון בעל חוב של ראובן ה' לגבי אחריותו של ראובן
- (ג) קשיא
- (i) אמאי לא קאמר שמעון השתא
- (1) הני זוזי שלי דמשועבדים היו לראובן
- (2) מחיים דראובן תפיסנא להון לפרעון חוב של ראובן על אחריות שלו
- (ד) תירוץ
- (i) איתא בפרק הכותב דאין בעל חוב מהימן למימר מחיים תפיסנא אלא במיגו
- (ה) קשיא
- (i) הכי נמי נהימנ' לשמעון במיגו דאי בעי אמר פרעתי
- (ו) תירוץ
- (i) לא מצי בעל חוב למיתפס מטלטלים שבאו לידו בתורת הלואה
- (ii) ובנידון דידן
- (1) מחמת דזקפן עליו במלוה בשטר
- (2) חשיבא הני זוזי דנשאר בדי שמעון כאלו בתורת הלואה באו לידו
- (ז) } שים לב
- (i) דמכח שטר חוב זה
- (ii) יכול להיות דאף הפסיד שמעון למיגו שלו למימר פרעתי
- (5) רש"י
- (א) שאלה
- (i) במה טעה שמעון אשר בידו ה' לשלם מעות לבעל חוב בעד יתמי ראובן
- (ב) תשובה
- (i) לא סליק אדעת' דשמעון אשר מטלטלי דיתמי לבעל חוב לא משתעבדי
- (ii) אלא חשב בטעות אשר
- (1) זוזי דידי' דמשועבדין לחוב שלו לבני ראובן
- (2) משועבדין נמי לחוב אחריות של ראובן
- (iii) ודלכן בכחו של שמעון לסלק לבעל חוב באותן מעות
- (6) מהרש"א
- (א) קשיא
- (i) רש"י אית לי' אשר לוקח מקרקעי מצי לסלק בעל חוב דמוכר כדי להעמיד לקרקע בידו
- (ii) והכא נמי נפרש בפשיטות
- (1) דחשב שמעון דמצי לסלק לבעל חוב דראובן כדי להעמיד ביד שלו שדה שקנה מן ראובן

(ב) תירוץ

(i) אף לרש"י

(1) לא מצי לוקח לסלק לבעל חוב של מוכר אלא היכא שקנה לוקח באחריות

(2) דדיקא אז חשיב לוקח כאלו עומד במקום מוכר

תוספות ד"ה ראובן שמכר כל שדותיו וכל א"ד שבו

תוס' בד"ה ראובן כו' דמצי שמעון למימר ליה מאי טעמא כו' אנא בהך תקנתא לא ניחא לי כו' עכ"ל אף על גב דמסתמא באחריות מכר הבינונית ללוי וצריך לשלם ללוי מ"מ ניחא ליה טפי הכי כדי להעמיד הקרקע בידו אף על גב שהיא זיבורית וק"ל:

בא"ד דא"ל להכי טרחי כו' אם היו כולם ביד שמעון האחרונה שהיא זיבורית היה מגבה לו כו' עכ"ל ר"ל דמש"ה לא מצי שמעון למימר לא ניחא לי בהך תקנתא כמו שהקשה רבי לפ"ה משום כיון דאם היו כולם ביד שמעון האחרונה שהיא זיבורית מגבה והשתא כל אותו זכות יש לו ללוי לדחות אותו אצל זיבורית שביד שמעון שקנה באחרונה וק"ל:

בא"ד וכן אם לקח שמעון עידיית באחרונה ולקח לוי אותה עידיית כו' עכ"ל אין רצונו דמש"ה לא מתוקמא בשני שטרות ולקח עידיית באחרונה כו' דהא א"נ בכה"ג גובה מלוי שלקח העידיית מ"מ לא מתוקמא בכה"ג בשני שטרות כיון דבהיפך בלקח עידיית בראשונה ודאי לא גבי מעידיית דהא מש"ה לא מתוקמא בב' שטרות ולקח זיבורית ואחר כך בינונית משום דבהיפך בלקח בינונית בראשונה לא מתוקמא לפי פ"ה אבל רצונם לדחות דעת רבי בכה"ג בלקח עידיית באחרונה דלא מצי שמעון למימר ולדחותו אצל לוי מהאי טעמא דאנא לא ניחא לי בהך תקנתא דרבנן דהא אם היו כולם ביד שמעון לא היה מגבה לו מן העידיית ואותו זכות יש לו ללוי לדחותו אצל זיבורית ובינונית שביד שמעון ומ"ש התוספות עוד וכן אם זבן לוי בינונית כו' היינו נמי גם אם לקח לוי אותה בינונית שלקח שמעון באחרונה יכול לומר לו הנחתי כו' לאו דוקא הוא אלא לשון גמרא הוא כמ"ש התוספות לקמן דר"ל כל זכות שיש לשמעון כשהיה שדה המכורה אצלו יש עתה ללוי וע"ז כתבו ומיהו יתכן להיות כו' בשני שטרות ואף על פי כו' והראשונה שלקח לוי בינונית כו' ר"ל דבכה"ג הוה מתוקמא שפיר בכל גוונא בין בלקח אותה בינונית בראשונה ובין באחרונה ודו"ק:

(1) הקדמה א'

(א) בסוגיא זו

(i) שיעבד ראובן נכסיו לבעל חוב שלו

(ii) ולאח"כ מכרן ראובן לשמעון שהוא "לוקח ראשון"

(iii) ושמעון הדר ומכר מאותן נכסים ללוי שהוא "לוקח שני"

(2) הקדמה ב'

(א) בדרך כלל עיקר שיעבודו של בעל חוב נופל על נכסי בינונית של ראובן

(3) הקדמה ג'

(א) היכא דקנה שמעון כל נכסי ראובן בשטר אחד ולא הניח כלום ביד ראובן

(ב) אז עיקר שיעבודו של בעל חוב אכתי שורה על בינונית אשר עכשיו בידי שמעון הן

(4) הקדמה ד'

(א) באופן שקנה שמעון בינונית של נכסי ראובן והניח שמעון נכסים אחרים ביד ראובן

- (ב) מצי שמעון למימר לבעל חוב "הנחתי לך מקום לגבות"
 (ג) ואז עיקר שיעבודו של בעל חוב דראובן נעתק מבינונית שקנה שמעון ונופל על עידית וזיבורית שהניח שמעון ביד ראובן

(5) הקדמה ה'

- (א) זכות זה למימר "הנחתי לך מקום לגבות" תקנתא דרבנן היא דיקא לטובת שמעון בתור לוקח ראשון
 (ב) ולכן

- (i) אלו קנה לוי מן שמעון מקצת נכסים שקנה שמעון מן ראובן
 (ii) לא מצי לוי למיסמך על תקנה זו כדי לדחות לבעל חוב אצל שמעון
 (ג) שים לב

- (i) דזכות שמעון למימר "הנחתי לך מקום לגבות"
 (ii) היא היא אותה תקנה אשר "אין גובין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין"

(6) הקדמה ו'

- (א) אף על גב דקבענו דלא מצי לוי למיטען "הנחתי לך מקום לגבות"
 (ב) מכל מקום

- (i) באופן אשר לפני שמכר שמעון מנכסי ראובן ללוי
 (ii) ה' ביד שמעון למידחי לבעל חוב אצל בינונית או זיבורית
 (iii) אז

- (1) כל זמן דאכתי הני בינונית וזיבורית נשארו בידי שמעון
 (2) יש ללוי אותו כח למידחי לבעל חוב לבינונית וזיבורית אשר אכתי ביד שמעון הן
 (3) משום דלוי מצי למימר "מה מכר ראשון לשני כל זכות שבא לידו"

(ג) וכן

(i) באופן אשר

- (1) לוי קנה מקצת מאותן נכסים אשר עליהן שורה עיקר שיעבודו של בעל חוב
 (2) והניח מקצת מאותן נכסים ביד שמעון

(ii) אז

- (1) כל זמן שאותן מקצת נכסים עומדים ביד שמעון
 (2) מצי לוי מדחי לבעל חוב לאותן מקצת נכסים אשר ביד שמעון עומדים

(iii) משום

- (1) דמצי לוי למימר "מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו"
 (2) ושמעון בכחו ה' לדחות לבעל חוב מחלק אחד של אותן נכסים לחלק אחר של אותן נכסים

(ד) דע

(i) אשר לעתים לא מדקדקי בגמרא

(ii) ובמקום למימר אשר לוי טוען "מה מכר וכו'" אומרים אשר לוי טוען "הנחתי לך מקום לגבות"

7) הקדמה ז'

א) באופן אשר שמעון קנה מקצת נכסי ראובן בשטר אחד ולאח"כ בשטר אחר קנה שמעון כל שירי נכסי ראובן

ב) אז

i) מכח תקנת חכמים דאין גובין מנכסים משועבדים וכו'

ii) לאחר שקנה שמעון מקצת נכסי ראובן בשטר ראשון ולפני שקנה שאר נכסי ראובן בשטר ב'

iii) עיקר שיעבודו של בעל חוב דראובן חל על נכסים דעדיין ברשות ראובן היו

iv) ואז

(1) אף לאחר שמכר ראובן לשמעון הני "נכסים שבאחרונה"

(2) אותו עיקר שיעבוד אכתי שורה עליהן אפילו הן זיבורית

(3) ומצי שמעון למידחי לבעל חוב דראובן להני זיבורית

8) הקדמה ח'

א) רבא אית לי' בבבא קמא

i) דהיכא דנכסים שקנה שמעון באחרונה עידית הן

ii) מצי שמעון למדחי לבעל חוב דראובן אצל בינונית שקנה שמעון מן ראובן

iii) דמצי שמעון למימר

(1) לא תיקנו חכמים אשר אין גובין וכו' אלא לטובתי

(2) אנא בההיא תקנתא לא ניחא לי

(3) ולכן עיקר שיעבוד שלך על בינונית חל כאלו קניתי כל נכסי ראובן בבת אחת

9) הקדמה ט'

א) היכא שקנה שמעון לנכסי ראובן

ב) ולאח"כ קנה לוי מן שמעון נכסים אשר עיקר שיעבוד של בעל חוב לא שורה עליהן

ג) אז

i) אפילו באופן אשר עכשיו לא נשארו שום נכסים בידי שמעון

ii) לא מצי בעל חוב של ראובן למיגבי מן לוי

ד) משום דמצי לוי למימר "להכי טרחי וזביני ארעא דלא חזי לך"

10) גמרא

א) היכא דקנה שמעון כל נכסי ראובן בשטר אחד ולא הניח כלום ביד ראובן

ב) דקבנו לעיל אשר אז עיקר שיעבודו של בעל חוב אכתי שורה על בינונית אשר עכשיו בידי שמעון הן

ג) אלו לאחר כך

i) מכר שמעון ללוי אותן נכסי בינונית אשר עיקר שיעבוד חל עליהם

ד) אז

i) רצה מזה גובה רצה מזה גובה

(ה) כלומר

(i) רצה בעל חוב של ראובן אכתי מצי גבי מן שמעון
(1) דבמכירה שלו ללוי לא מצי לשמעון לסלק שיעבוד של בעל חוב מנכסי שמעון שנשארו ביד שמעון

(ii) רצה בעל חוב של ראובן מצי גבי נמי מן לוי

(11) תוספות

(א) שאלה

(i) באופן שקנה שמעון לנכסי ראובן בשתי שטרות שלא בבת אחת

(ii) וקנה זיבורית באחרונה ולאח"כ מכר בינונית ללוי

(1) האם מצי לוי למיטען אשר עיקר שיעבוד של בעל חוב דראובן על זיבורית חל

(2) ולכן לא מצי בעל חוב למיטרף מן לוי

(ב) תשובה

(i) נחלקו בזה רבי של בעל תוספות בצד אחד ורש"י ובעל תוספות גופי' בצד שני

(ג) שיטת רבי

(i) לוי לא מצי טעין אשר עיקר שיעבוד על זיבורית חל

(ii) משום דשמעון מצי למיטען

(1) דהשתא דמכרתי בינונית ללוי לא ניחא לי בההיא תקנה של אין גובין וכו'

(2) ולכן

(א) עיקר שיעבודו של בעל חוב דראובן על בינונית חל

(ב) ודינו דרצה מזה גובה רצה מזה גובה

(ד) שיטת רש"י ובעל תוספות גופי'

(i) כיון דבעוד דלא מכר שמעון בינונית ללוי ודאי ניחא הי' לי' לשמעון ההיא תקנתא כדי למידחי בעל חוב לזיבורית

(ii) לא מצי שמעון לאחר שמכר בינונית ללוי ליהדר ולמימר דעכשיו לא ניחא לי' בההיא תקנתא

(iii) ולכן

(1) עיקר שיעבוד של בעל חוב דראובן אכתי על זיבורית שורה ולוי מצי למימר להכי טרחי וכו'

(2) ודינו דלא מצי בעל חוב גבי מן לוי

(ה) קשיא לשיטת רבי

(i) מה יועיל לי' לשמעון למיטען דהשתא לא ניחא לי וכו' כדי שיוכל בעל חוב למיגבי בינונית מן לוח במקום זיבורית של שמעון

(ii) הרי

(1) מסתמא מכר שמעון הני נכסי ללוי באחריות

(2) וכשטורף בעל חוב מן לוי

(3) יחזור לוי לתבוע משמעון בגלל אחריות שלו

(ו) תירוץ של מהרש"א

(i) אע"ג דיצטרך שמעון לפצות ללוי בגלל אחריות שלו

(ii) מ"מ עדיף ל' לשמעון להעמיד שדה שלו בידו הגם דזיבורית היא

(iii) ושיטרוף בעל חוב שדה לוי במקום שדה שמעון ושיפצה שמעון ללוי במעות

(12) המשך תוספות

(א) נברר עוד אופנים בהן קנה שמעון לנכסי ראובן בב' שטרות שלא בבת אחת

(ב) וננמק בכל אופן

(i) אלו רצה בעל חוב גובה מן לוי

(ii) ואלו מצינו לאוקי אף בהן מימרא דגמרא אשר "רצה מזה גובה רצה מזה גובה"

(ג) חלק א'

	שמעון קנה בתחלה	שמעון קנה באחרונה	לוי קנה	דין
א'	לא נפקא מינה	לא נפקא מינה	זיבורית	אינו מן הענין

(i) אין לנו לעסוק באופן שקנה לוי זיבורית

(ii) דפשיטא אשר לבעל חוב עדיף למיגבי מן שמעון עידית ובינונית

(ד) חלק ב'

	שמעון קנה בתחלה	שמעון קנה באחרונה	לוי קנה	דין
ב'	זיבורית	בינונית	בינונית	רצה גובה מן לוי

(i) כשקנה שמעון זיבורית בתחלה ובינונית באחרונה ומכר לכל הני בינונית ללוי

(1) פשיטא דרצה גובה מן לוי דהרי עיקר שיעבוד של בעל חוב דראובן על בינונית חל

(2) וליתא ללוי לא טענת "מה מכר" ולא טענת "להכי טרחי"

(ה) חלק ג'

	שמעון קנה בתחלה	שמעון קנה באחרונה	לוי קנה	דין
ב'	זיבורית	בינונית	בינונית	רצה גובה מן לוי
ג' לרש"י	בינונית	זיבורית	בינונית	לא גובה מן לוי
ג' לרבי	"	"	"	רצה גובה מן לוי

(i) כשקנה שמעון בינונית בתחלה וזיבורית באחרונה ולוי קנה לכל בינונית של שמעון

(ii) דהיינו היפכו של אופן ב'

(1) לשיטת רש"י ובעל תוספות ליכא למימר רצה גובה מן לוי

(א) דהרי ביארנו לשיטתם לעיל בחלק 11 אשר עיקר שיעבודו של בעל חוב דראובן על זיבורית חל

(ב) משום דלא מצי שמעון עכשיו למימר "אנא בההיא תקנתא לא ניחא לי"

(ג) ולכן מצי לוי סמיך על טענת "להכי טרחי"

(2) לשיטת רבי רצה גובה מן לוי

- (א) דלשיטתו לעיל בחלק 11 עיקר שיעבודו של בעל חוב דראובן על בינונית חל
- (ב) משום דמצי שמעון עכשיו למימר "אנא בההיא תקנתא לא ניהא לי"
- (ג) ולכן לא מצי לוי סמיך על טענת "להכי טרחי"

(13) המשך תוספות

האם מצינו לאוקי שמעתא בב' שטרות	דין	לוי קנה	שמעון קנה באחרונה	שמעון קנה בתחלה	
לא לרש"י דבהפכו באופן ג' לא גובה מן לוי כן לרבי דאף בהפכו באופן ג' גובה מן לוי	רצה גובה מן לוי	בינונית	בינונית	זיבורית	ב'
	לא גובה מן לוי	בינונית	זיבורית	בינונית	ג' לרש"י
	רצה גובה מן לוי	"	"	"	ג' לרבי

(א) לרש"י ולבעל תוספות

(i) השתא דקבענו

- (1) אשר כשקנה שמעון זיבורית באחרונה באופן ג' בטבלא לרש"י
- (2) לא גובה מן לוי

(ii) מובן אשר אין לאוקמי לשמענתא דרצה וכו' באופן ג' זה

(iii) ברם רש"י ובעל תוספות מוסיפין

- (1) אשר גם כן אין לאוקמי לשמענתא כשקנה שמעון בינונית באחרונה באופן ב' הגם דרצה גובה מן לוי

(iv) דאלו כן הוה לה לגמרא לפרש

(1) דכשקנה לוי בינונית

(2) ליכא למימר רצה מזה גובה

(א) אלא באופן ב' היכא שקנה שמעון בינונית באחרונה

(ב) ולא בהיפכו באופן ג'

(ב) משא"כ לשיטת רבי

(i) אשר כשקנה זיבורית באחרונה באופן ג' נמי רצה גובה מן לוי

(ii) מובן אשר מצינו לאוקמי לשמענתא

(1) כשקנה שמעון לנכסי ראובן בב' שטרות שלא בבת אחת וקנה לוי בינונית

(א) בין כשקנה שמעון בינונית באחרונה כבאופן ב'

(ב) בין בהיפכו כשקנה שמעון זיבורית באחרונה כבאופן ג'

(14) המשך תוספות כמבואר במהרש"א

(א) רבי ס"ל דינא דרצה מזה גובה רצה מזה גובה מצינו לאוקמי נמי באופן ד' בטבלא

(i) כשקנה שמעון בינונית בתחלה ועידית באחרונה וגבה לוי אותה עידית

- (ii) דהרי לכאורה באופן זה חל עיקר שיעבוד של בעל חוב דראובן על עידית של לוי
 (ב) ולכן מצינו לאוקמי נמי לשמעתא באופן זה

האם מצינו לאוקמי שמעתא בב' שטרות					
	דין	לוי קנה	שמעון קנה באחרונה	שמעון קנה בתחלה	
כן אליבא דרבי	גובה מן לוי	עדיית	עידית	בינונית	ד'

- (ג) בעל התוספות לא סבירא לי' כרבי
 (15) מהרש"א לביאור הא דפליג בעל התוספות על רבי

(א) שאלה

- (i) דלמא נימא דהיינו טעמא דלא ס"ל בעל התוספות כרבי
 (ii) משום דלשיטת רש"י אלו כיוונה גמרא לאוקמי רצה מזה גובה רצה מזה גובה באופן ד'
 (iii) איצטריך לה לפרש דדיקא באופן ד' רצה מזה גובה רצה מזה גובה

(1) אבל

(א) לא בהיפכו באופן ה' כשקנה שמעון עידית בתחלה ובינונית באחרונה ולוי קנה עידית

(ב) דהתם עיקר שיעבוד על בינונית חל

האם מצינו לאוקמי שמעתא בב' שטרות					
	דין	לוי קנה	שמעון קנה באחרונה	שמעון קנה בתחלה	
לא דבהפכו באופן ה' לא גובה מן לוי	גובה מן לוי	עדיית	עידית	בינונית	ד'
	לא גובה מן לוי	עדיית	בינונית	עידית	ה'

(ב) תשובה

- (i) לא
 (ii) בקושטא היינו טעמא דפליג בעל התוספות על רבי
 (iii) דבאופן ד' לא מצי בעל חוב דראובן למיגבי מלוי
 (iv) דהרי קבע רבא בבבא קמא
 (v) אשר שמעון כשהיתה עידית בידו הי' מדחהו לבעל חוב לבינונית מטענת אנא בההיא תקנתא לא ניהא לי
 (vi) ולכן

(1) כל זמן אשר בינונית דראובן בידי שמעון הם

(2) אף לוי מצי מדחהו לבינונית דשמעון מכח "מה מכר ראשון לשני כל זכות שיבא לידו"

ד' למסקנא		עדיית	עדיית	לא גובה מן לוי	
ה'	עדיית	בינונית	עדיית	לא גובה מן לוי	

(ג) } שים לב

- (i) דבלשון מהרש"א כתיב דמדחהו אצל זיבורית ובינונית שביד שמעון
(ii) ולכאורה נוקט מהרש"א לישנא דגמרא בבבא קמא
(iii) דהתם מדובר בדאיתא נמי אשה דדינה בזיבורית
(iv) וכן כתב שם רש"י "שקילו כדיניכו" {
(16) המשך תוספות "ומיהו יתכן" כמבואר במהרש"א

	שמעון קנה בתחלה	שמעון קנה באחרונה	לוי קנה	דין
ו'	עידית	בינונית	בינונית	גובה מן לוי
ז'	בינונית	עידית	בינונית	גובה מן לוי

(א) יתכן אשר רצה מזה גובה רצה מזה גובה

(i) בין באופן ו'

(1) כשקנה שמעון עידית בראשונה ובינונית באחרונה ולוי קנה בינונית

(2) דהרי בפשיטות עיקר שיעבוד דבעל חוב על בינונית חל

(ii) בין בהפיכו באופן ז'

(1) כשקנה שמעון בינונית בראשונה ועידית באחרונה ולוי קנה בינונית

(2) משום

(א) דבעוד שלא מכר שמעון לעידית

(i) ה' שמעון אומר "אנא בההיא תקנתא לא ניחא לי"

(ii) וה' מדחה לבעל חוב לבינונית

(ב) ולכן אף באופן זה חל עיקר שיעבוד דבעל חוב על בינונית

צב:

תוספות ד"ה אבל שבק

[דף צב עמוד ב] בד"ה אבל שבק כו' דהכא מייתי בתר הכי ומסתמא מיירי נמי ביתמי
עכ"ל ובפ"ק דב"ק תירצו בע"א דא"ל לכי תיהדר וק"ל:

תוספות ד"ה דינא הוא

בד"ה דינא הוא כו' אית ליה ארעא אחריתי דליכא למימר להעמידה כו' כ"ש קרובים שלא יהיו פסולים משום תרעומת כו' עכ"ל ר"ל דקרובים פסולים בין לזכות ובין לחובה וה"נ כשקיימו השטר של בע"ח יהיה ללוקח תרעומת על ראובן ואין להקשות דאימא דאיירי בדלית ליה ארעא אחריתא וכשיקיימו השטר של בע"ח יעידו את חובתו שלא להעמידה בפני בע"ח של ראובן די"ל דלא שייך הכא שהוא עושה כן כדי להעמידה בפני בע"ח שלא יהיה לזה רשע ולא ישלם כיון דכנגד בע"ח הוא טוען ה"ל כנגד בע"ח אחר לזה רשע וגו' והתם לא איירי שטוען כנגד בע"ח אלא לגבי המערער שאומר דשל אבותי הוא ודו"ק:

(1) גמרא אליבא דאיכא דאמרי

(א) ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות

(i) ואתא בעל חוב דראובן וקטריף לי' מיני'

(ii) דינא הוא

(1) דאזיל ראובן ובתור בעל דין מפצי לי' וקא משתעי דינא בהדי'

(2) דאמר לי' ראובן לבעל חוב לא ניחא לי' דתהוי לי' לשמעון תרעומת עלי

(2) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) שאלה

(i) מה יועיל לשמעון אשר ראובן בתור בעל דין משתעי דינא בהדי בעל חוב דראובן

(ב) תשובה

(i) קרובי בעל דין פסולין להעיד לטובתו או לחובתה

(ii) ולכן

(1) יועיל לשמעון באופן אשר עדים המקיימים לשטר חוב קרובים הם לראובן ואינן קרובים לשמעון

(2) דבתור בעל דין פוסל ראובן לעדים מחמת קרובתו

(3) דהרי באים לחובתו דהיינו שתהא לשמעון תרעומת עליו

(ג) קשיא

(i) קיימא לן דעדים אינן פסולין מתוך קורבה היכא דאינן לחובתו אלא לגבי תרעומת

(3) מהרש"א

(א) הקדמה

(i) לזה שאינו משלם חובו מיקרי לזה רשע ולא ישלם

(ii) ונקוט

(1) אשר

(א) בנוסף לבעל חוב של עכשיו אשר אותו רוצה ראובן להפסיד על ידי שיפסול לעדי קיום

- (ב) יש לו ראובן עוד בעל חוב אחר דאכתי לא תבע פרעון חוב שלו
 (2) ואשר לית לי' לראובן ארעא אחריתי דממנה מצי שום בעל חוב לגבות חובו
- (ב) נמצא
- (i) אשר הני עדים דבאים לקיים שטר של בעל חוב של עכשיו לחובת ראובן הן
 (ii) דעל ידי עדותן לא תתקיים שדה שמעון ביד שמעון
 (iii) ולא יוכל בעל חוב אחר לגבות הימנה
 (iv) וראובן יהא לוח רשע ולא ישלם
- (ג) קשיא
- (i) אמאי לא תרצו תוספות דהיינו טעמא דמצי ראובן לפסול להני עדים
 (ד) תירוץ
- (i) הא גופא אשר ראובן בא עכשיו לפסול להני עדים
 (ii) אשר על ידי פסול זה לא יגבה בעל חוב של עכשיו שדה שמעון
 (iii) מוכיח אשר לא איכפת לי' לראובן שלא ליהוי לוח רשע ולא ישלם
- (ה) הקדמה מן סוגיא בבבא בתרא
- (i) ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות
 (ii) ולית לראובן ארעא אחריתא
 (iii) לא מצי ראובן גופי' להעיד נגד מערער בשדה שמכר לשמעון
 (iv) משום
- (1) דאף על גב שאין לשמעון אחריות על ראובן
 (2) מכל מקום נוגע ראובן בעדותו
- (א) דיכול להיות דרוצה ראובן להעמיד שדה שמעון לפני בעל חוב דראובן
 (ב) כדי שלא יהא ראובן לוח רשע ולא ישלם
- (ו) קשיא
- (i) לכאורה מעיד ראובן נגד בעל חובו של עכשיו
 (ii) הרי דלא איכפת לי' שלא ליהוי לוח רשע ולא ישלם
- (ז) תירוץ
- (i) התם מעיד ראובן נגד מערער שאינו בעל חוב של ראובן אלא שטוען שדה זו של אבותי
 (ii) ולכן בעדותו לא יהא ראובן לוח רשע ולא ישלם נגד המערער

תוספות בא"ד ואם תאמר ובא"ד ואת"ל

בא"ד ואם תאמר אם כן המוצא שטר שכתוב בו הנפק כו' מ"מ תקשי מדאמר שמואל התם המוצא שטר הקנאה כו' עכ"ל יש לדקדק בדבריהם דטפי בפשיטות ה"ל להקשות מעיקרא מהך דאמר שמואל במוצא שטר הקנאה בין להאי תירוץ דלעיל דלא טענינן מזויף ליתמי וללקוחות ובין להאי תירוץ דהיכא דאתרע בנפילה ניהוש לקיימו בטעות ואמאי יחזיר ובלאו תירוץ כלל נמי תקשי להו בפשיטות מדשמואל אדשמואל דהתם במצא שט"ח קאמר לא יחזיר משום דאין חייב מודה והכא בשטר הקנאה קאמר דייחזיר אף על גב שאין חייב מודה כדמוכח התם דאירי בכה"ג ואל"כ לא תקשי להו נמי ליהוש לזיופי גבי יתמי ולקוחות ויש ליישב דודאי הך דשמואל בשטרי הקנאה משמע להו דאין הלואה שם מדקאמר התם ואי משום שמא כתב ללוות ולא לזה כו' כמ"ש התוספות שם ולכך לא תקשי להו מעיקרא אלא משטר שכתוב בו הנפק להאי תירוץ בתרא דניהוש לקיים הזיוף ואהא כתבו לתרץ כיון דאפילו לפי תירוץ קמא ל"ק לן משטרי הקנאה משום דמשמע דאין הלואה שם הכא נמי איכא לאוקמא הך דשטר שכתוב בו הנפק ולפלוגי בהכי וכתבו עוד א"נ כיון דמקוים כו' דא"נ גבי שטר הנפק לית לן לאוקמא בכה"ג דאין הלואה שם כיון דלא מוכחא כההיא דשטרי הקנאה מכל מקום יש לומר כיון דמקוים דקדקו ביה ב"ד כו' ותו לא מידי וק"ל:

בא"ד ואת"ל דלא טענינן מזויף מ"מ יגבה דהא נקיט שטרא כו' עכ"ל לרב דס"ל מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו מוכח לה אבל לשמואל דס"ל דצריך לקיימו ליכא לאוכוחי מידי דאיכא למימר דלא טענינן ליתמי מזויף אלא פרוע וכך כתבו התוספות בהדיא הוכחה זו לרב ולא לשמואל בפרק קמא דמציעא ע"ש:

(1) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) מהלך א'

(i) אף על גב דלוח מצוי טעין מזויף לשטר חוב שאינו מקוים

(ii) מכל מקום ב"ד לא טענינן מזויף ליתמי משום דהם לא יודעים בבירור אשר מזויף הוא

(ב) מהלך ב'

(i) ב"ד אכן טענינן ליתמי על שטר שאינו מקוים דמזויף הוא

(2) סייעתא למהלך א'

(א) חלק א'

(i) משנה בבבא מציעא

(1) מצא שטרי חוב אם אין בהן אחריות נכסים יחזיר מפני שאין ב"ד נפרעין מהן

(2) אם יש בהן אחריות נכסים לא יחזיר מפני שב"ד נפרעין מהן

(ii) גמרא

(1) שמואל

(א) הא דקתני "אין בהן אחריות נכסים יחזיר"

- (ב) אתיא כר' מאיר דאית לי' דבשטר שאין בו אחריות אין גובין אפילו מן בני חורין
 (2) שאלה
- (א) אין הכי נמי דלא יפסיד לזה בזה דמחזירין לשטר למלוה
 (ב) ברם נהדרי' ללוה לצור על פי צלוחיתו
 (3) תשובה
- (א) לשמואל מדובר "באין חייב מודה" וטוען מזויף
 (ב) ולכן אף לפי טענותו אין לו זכות בנייר
- (ב) חלק ב'
 (i) תוספות
 (1) קשיא
- (א) השתא דקבענו אשר טענת לזה היינו דשטר מזויף הוא
 (ב) אמאי לא מחזירין למלוה אפילו שטר שיש בו אחריות
 (ג) דהרי
- (i) אלו לבסוף יקיים לשטר הרי הוברר דלא הוי מזויף
 (ii) ואלו לא יקיים לשטר אכתי יטעון לזה דמזויף ולא יוכל מלוה למיגבי בי'
 (ii) תירוץ
- (1) חיישינן שמא ימות לזה ולא יטענו ב"ד לטובת יתמי לזה דמזויף הוא
 (ג) חלק ג'
 (i) הרי הוכחנו אשר מהלך א' נכונה ואשר ב"ד לא טוענין מזויף ליתמי
 (3) פירכא לסייעתא
- (א) מצינן למיזל במהלך ב'
 (i) אשר טוענין ב"ד מזויף ליתמי בשטר שאינו מקוים
 (ii) ולכן בקושטא אלו מחזירין לשטר למלוה ואינו מקיימו לא יוכל מלוה למיגבי בי'
 (1) בין מן לזה שטוען מזויף
 (2) בין מן יתומים אשר ב"ד טוענין להן מזויף
- (ב) והיינו טעמא דלא יחזיר
 (i) חלק א'
 (1) דבשטר מקוים אפילו לזה גופי' אינו מהימן למימר מזויף
 (2) וכל שכן אשר ב"ד לא טוענין ליתומים לשטר מקוים דמזויף הוא
 (ii) חלק ב'
 (1) ברם מחמת ריעותא דנפילה דהאי שטר
 (2) חוששין
 (א) דאכן שטר מזויף הוא

(ב) ודאלו מחזירין לשטר למלוה יכול להיות דב"ד שלאח"כ יקיימו לשטר בטעות
(ג) ויטרוף בו מלוה שלא כדין מן לוח עצמו אף על גב דטוען מזויף ומן יתומים אף על גב
דאנן טענינן להו מזויף

(ג) שים לב

(i) אשר דיקא למהלך ב' איצטריך לן לדחוקי ולמימר דחיישינן אשר ב"ד יקיימו לשטר בטעות

(ii) אבל למהלך א' לא איצטריך לן למימר ככה

(4) גמרא בבבא מציעא דף טז:

(א) שמואל

(i) המוצא שטר הקנאה יחזיר למלוה

(5) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) הקדמה

(i) תוספות נקטי אשר האי דמוצא שטר הקנאה כשאין חייב מודה משתעי

(ב) קשיא

(i) מאי שנא במוצא שטרי חוב דקבענו דס"ל שמואל דלא יחזיר באין חייב מודה

(ii) ומאי שנא בשטר אקנייתא דיחזיר באין חייב מודה

(ג) וקושיא זו מצינן לאקשוויי בין למהלך א' בין למהלך ב'

(i) דלמהלך א' תיקשי

(1) דאף לשטר אקנייתא ניחוש שמא יטרוף מלוה מיתמי בשטר זה בדאכתי אינו מקוים

(ii) ולמהלך ב' תיקשי

(1) דאף לשטר אקנייתא ניחוש שמא יקיים מלוה לשטר ויטרוף בשטר מקוים זה בין מן לוח בין

מן יתמי הגם דהוא מזויף

(ד) תירוץ

(i) אין הכי נמי דקבענו דמדובר באין חייב מודה

(ii) מ"מ לוח אינו בפנינו ונקטינן דאלו הוה מזויף ה' לוח בא לפנינו וה' טוען מזויף

(6) המשך גמרא בבבא מציעא

(א) המוצא שטר שיש בו הנפק

(i) כלומר שהשטר בא לפנינו כשכבר הוא מקוים

(ii) יחזיר למלוה

(ב) דמחמת דכבר קיומו בית דין לית למיחש לזיוף

(7) המשך תוספות

(א) תינה למהלך א' דבשטר מקוים לא חיישינן לזיוף

(ב) ברם למהלך ב' תיקשי

(i) דמחמת ריעותא דנפילה ניחוש שמא קיימו ב"ד בטעות

- (ג) תירוץ א'
- (i) כבר הוכחנו אשר בין למהלך א' בין למהלך ב' איצטריך לאוקמי להך דשטר הקנאה כשאינן לזה בפנינו ואינו טוען מזויף
- (ii) הכא נמי מיהת למהלך ב' איצטריך לאוקמה להך דשטר שיש בו הנפק כשאינן לזה לפנינו ואינו טוען מזויף
- (ד) תירוץ ב'
- (i) למהלך ב' חיישינן לקיום בטעות דיקא כשקיומו בית דין לאחר שנפל וכבר נולד בו ריעותא
- (ii) והכא מדובר בשטר שהי' מקוים עוד לפני שנפל ובדאכתי לא נולד בו ריעותא
- (8) גמרא בבא בתרא דף קעד:
- (א) עובדא
- (i) מלוה יש לו שטר חוב שאינו מקוים
- (ii) ועכשיו נעשה לזה שכיב מרע ואומר מנה למלוה בידי
- (ב) אז
- (i) אם הוסיף שכיב מרע ואמר "תנו" נותנין דכשאר תנו חשיב כאלו קיימו לשטר חוב
- (ii) ואם לא אמר "תנו" אין נותנין דלא קיומו לשטר ובשטר שאינו מקוים לא מצי גבי
- (9) תוספות
- (א) לכאורה טעמא דלא מצי גבי מיתמי בשטר שאינו מקוים דטענינן להו מזויף
- (ב) נמצא דגמרא מסייעת למהלך ב' דבשטר שאינו מקוים טוענין ב"ד מזויף ליתמי
- (10) מהרש"א
- (א) הקדמה
- (i) שמואל ס"ל דמודה בשטר שכתבו שצריך לקיימו
- (1) כלומר בשטר שאינו מקוים מהימן לזה למימר פרעתי מיגו דאי בעי אמר דמזויף
- (ii) רב ס"ל דמודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו
- (1) כלומר בשטר שאינו מקוים לא מהימן לזה למימר פרעתי במיגו זו
- (ב) השתא
- (i) האי ראי' מן גט פשוט לית לאמרו אלא לרב דאין לזה נאמן לומר פרעתי
- (1) ומובן דאף ב"ד לא טוענין ב"ד ליתומין דפרוע
- (2) ולכן מוכרח דטוענין דיקא דמזויף כבמהלך ב'
- (ii) משא"כ לשמואל
- (1) יכול להיות דאכן אין טוענין להם מזויף
- (2) והיינו טעמא דאם לא קיימו אין נותנין משום דטוענין להן דפרוע

דף צג.

תוספות ד"ה עד שלא וד"ה מאימת

דף צג עמוד א] בד"ה עד שלא כו' אר"ת ואפילו נתן המעות וכגון כו' וקמ"ל כו' עכ"ל ר"ל דלא ניחא ליה לפרש כפירוש רש"י שלא נתן המעות עדיין דהא פשיטא הוא כיון דלא החזיק וגם לא נתן המעות שיכול לחזור אלא דאיירי בנתן המעות ואף על גב דמעות קונות מן התורה איירי במקום דאין קונין בכספא עד שיכתוב שטר וקמ"ל דמותר לחזור ואפילו מי שפרע ליכא בחזור כה"ג וק"ל:

בד"ה ומאימת הוי כו' וריב"ם מפרש שראובן מכר שדה לשמעון וקנה ממנו קנין גמור כו' עכ"ל ולפי פירוש זה יש לקיים פרש"י לעיל דאיירי שפיר בלא נתן מעות ולא הוה פשיטא בלא החזיק בה כיון דקנה קנין גמור וכ"ה בתוס' פ"ק דב"ק וב"מ וק"ל:

(1) הקדמה א'

(א) קרקעות נקנין בכסף בשטר וחזקה

(2) הקדמה ב'

(א) קנין כסף לא מהני אלא במקום דקונין בכסף

(3) הקדמה ג'

(א) אף במקום דאין קונין בכסף מיהת החזור בו הריהו במי שפרע

(4) גמרא

(א) רישא

(i) ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות ויצאו עליו עסיקין

(ii) עד שלא החזיק בו יכול לחזור בו

(5) רש"י

(א) מיירי במקום שקונין בכסף

(ב) והא דקתני דחזור היינו דוקא בדליכא לא חזקה ולא כסף

(6) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) קשיא

(i) בדליכא לא חזקה ולא כסף פשיטא דמצי לחזור בו אף כשלא יצאו בו עסיקין

(ב) תירוץ

(i) מוכרח דמדובר בנתן מעות במקום שאין קונין בכסף

(ii) וקמ"ל דהיכא דיצאו בו עסיקין חוזר בו ואינו במי שפרע

(7) תוספות ד"ה ומאימת הוי חזקה

(א) ריב"ם

(i) מדובר בגוונא דעשה קנין גמור

(ii) ודקאמרי "עד שלא החזיק בה"

(iii) משמעו

(1) דעד דאיכא גילוי דעת נוסף של דייש אמצרי

(2) אכתי מצי לחזור בו אם יצאו בו עסיקין

(8) מהרש"א

(א) במהלך ריב"ם יכולין לתרץ אף שיטת רש"י כמבואר בבבא מציעא דף יד. תד"ה עד שלא החזיק בה

(ב) עיין שם

תוספות ד"ה איכא דאמרי

בד"ה א"ד אפילו כו' ואף על גב שהיה מחזיר לו לבסוף כשגזלה כדפרישית גבי שלא באחריות כו' עכ"ל לכאורה דאדרבה מהאי טעמא כיון דע"כ משלם לו לבסוף יכול לחזור בו עכשיו דאטרוחי בי דינא ל"ל כדפרש"י מ"מ קאמרי מהאי טעמא אזלינן לאידך גיסא כיון דלית לך הפסד דמשלם לך לא תוכל לחזור כדפי' לעיל גבי שלא באחריות דלמ"ד נמי נמצא שאינו שלו חוזר עליו מ"מ כל זמן שלא טרפוה ממנו אינו יכול לחזור בו הכא גבי אחריות אמדינן דעתיה שאין בדעתו לקנות אלא נכסים משופין כו' ולא ניהא ליה דליקו בדינא ודינא משא"כ גבי שלא באחריות לעיל דלא גלי דעתיה על נכסים משופין וכיון שאין לו הפסד אינו חוזר כל זמן שלא טרפוה ודו"ק:

(1) גמרא

(א) רישא

(i) ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות ויצאו עליו עסיקין

(1) עד שלא החזיק בו יכול לחזור בו אף "בתחלה" לפני שטרפוה ממנו

(2) אבל לאחר שהחזיק בה לא מצי לחזור בו אפילו "בסוף" כשכבר טרפוה ממנו

(2) תוספות בסוגיין ד"ה משהחזיק בה

(א) בבבא בתרא איכא מאן דאמר דאית לי' אשר

(i) מוכר שמכר שדה ללוקח שלא באחריות והחזיק בה לוקח

(ii) מכל מקום

(1) בנמצאת שאינו שלו של מוכר וטרפוה בעלים מן לוקח

(2) מצי לוקח לתבוע אחריות מן המוכר כאלו קנאו לוחק באחריות

(ב) ברם

(i) אין לוקח חוזר בו מן המקח בתחלה כשיצאו עליו עסיקין ואכתי לא זכו בדין ולא טרפוה ממנו

(ii) דכיון דבסוף ישלם לו מוכר דמיו לא מטריחין ב"ד בתחלה

(3) המשך גמרא דידן

(א) סיפא

(i) ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות ויצאו עליו עסיקין

(ii) חוזר בו לוקח מן המקח אפילו בתחלה ואפילו החזיק בה

(4) תוספות

(א) אף על גב דקבענו למ"ד בבבא בתרא

(i) דהיכא דמשלמין ללוקח לבסוף

(ii) לא מטריחין לב"ד למישרי לי' לחזור בו אף בתחלה

(ב) מכל מקום בסיפא דמשנה

- (i) לגבי מי שלוקח בהדיא באחריות ולא קא סמיך על שיטת מאן דאמר בבבא בתרא דאף בלא אמר כלום חוזר עליו בנמצאת שאינה שלו
 - (ii) אכן חוזר אף בתחלה
 - (iii) דבזה שקנה לוקח דיקא באחריות גילה דעתו שאין בדעתו לקנות אלא נכסים משופין ודלא ניחא לי' דליקו בדינא ודיינא
- (5) רש"י – פירוש לסיפא
- (א) היינו טעמא דחוזר אף בתחלה כשקנה באחריות
 - (i) כיון דלבסוף יחזור לו מוכר מעותיו באחריות שלו כשיטרפוה ממנו
 - (ii) נוח לב"ד לישרי לי' ללוקח לחזור בו בתחלה ולהטריח לב"ד עכשיו ולא להטריח לב"ד בסוף
 - (ב) שים לב דמהלך זו שונה ממהלך תוספות כדביארנוה

תוספות ד"ה תימא הא סליקת וד"ה רבי אומר

בד"ה תימא הא סליקת כו' דין ודברים אין לנו עמך בעשרים וחמשה עכ"ל ר"ל דהשתא לא הוי תקשי לך הא סליקת כו' ומיהו אי הוה תני הכי הוה קשה מאי קמ"ל למתני' כמו שהקשו התוספות לקמן בסיפא ויש ליישב לפירוש ר"ח לקמן דהכא הוה קמ"ל מיהא בהני שני בתרייתא דכ"א נוטלת ע"ה ולאפוקי מדרבי דאליביה נוטלין לפי מעות ולפי זה לקמן גבי בכותבת בעלת ג' שכתבו לא ידע רבי מאי קמ"ל מתני' אין זו קושיא אלא לפירוש ר"ח אבל לפירוש רש"י קמ"ל שפיר בהך אתתא קמייתא דאינה נוטלת רק חמשים ולאפוקי מרבי דהיתה נוטלת כל מנה שלה ודו"ק:

בד"ה רבי אומר כו' הבכור נוטל פי שנים בשבח כו' לכך נוטל כל מה שחלקו משביח אבל הכא משועבדים כו' עכ"ל ק"ק לפירוש ר"ח דאייתי ראייה לפירושו מבכור דנוטל פי שנים בשבח ולא אסיק אדעתיה לחלק בין שבח ובין שיעבוד אמאי לא אייתי ליה ראייה מגופיה דמתני' דהכא דקתני בסיפא בג' שהטילו לכיס דכך הן חולקין דהיינו לפי המעות כדפריך לקמן בשמעתין וכן תירץ רש"י הך סיפא דאיכא לפלוגי בין שבח לשיעבוד ויש ליישב בדוחק דניחא ליה לאקשווי טפי דרבי אדרבי בהדיא אף על גב דהך סיפא דמתני' דהכא ודאי דאתיא ככ"ע מ"מ אינו מפורש בה דאתיא כרבי ועיין ברי"ף באורך שהסכים לפרש"י ודחה פירוש ר"ח ודו"ק:

ר' נתן היכא "דלא כותבת"	ר' נתן "היכא דכותבת"	רבי אליבא דרש"י חולקין בשוה בשיעבוד מעות	רבי אליבא דר"ח חולקין בשוה לפי מעות
100	33, 33, 33	33, 33, 33	16, 33, 50
200	50, 75, 75	66, 66, 66	33, 66, 100
300	50, 100, 150	100, 100, 100	50, 100, 150

(1) רישא דמשנה וגמרא – שיטה דר' נתן

(א) מי שהי נשוי ג' נשים ומת

(i) כתובתה של זו מנה ושל זו מאתים ושל זו שלש מאות

(ב) ואין שם אלא מנה

(i) חולקין בשוה 33 לכל אחד

(ii) משום דכל אחת אית לה שיעבוד שוה במנה ראשונה

(ג) היו שם מאתים

(i) חולקין 50, 75, 75

(ii) שאלה

(1) תינה אשר ראשונה אין לה חלק במנה שני'

(2) אבל תיקשי אמאי נותנין לה חצי מנה ראשונה במקום שליש מנה

(iii) תשובה

(1) אשה שני' "כותבת" לראשונה

(2) כלומר אמרה אין לי דין ודברים במנה ראשונה

(3) ולכן

- (א) אשה ראשונה חולקת למנה ראשונה דיקא עם אשה שלישית ונוטלת 50
(ב) אשה שני' חולקת באיך חצי מנה ראשונה עם אשה שלישית ולכן כל אחת נוטלת 25
מן מנה הראשונה
(ג) אשה שני' ואשה שלישית' חולקין מנה שני' וכל אחת נוטלת 50

(iv) קשיא

- (1) כיון דאשה שני' סליקא נפשה מן מנה ראשונה
(2) אמאי חולקת במנה זו עם אשה שלישית

(v) תירוץ

- (1) אשה שני' לא סליקא נפשה אלא לגבי אשה ראשונה ולא סליקא נפשה לגבי אשה שלישית

(ד) היו שם שלש מאות

(i) חולקין 50, 100, 150

(ii) משום

- (1) דבאופן זה נמי מדובר ב"כותבת"
(2) דאשה שלישית סליקא נפשה מן מנה ראשונה בין לגבי אשה ראשונה בין לגבי אשה שני'
(3) ולכן

(א) ראשונה ושני' חולקין מנה ראשונה וכל אחת נוטלת 50

(ב) שני' ושלישי' חולקין מנה שני' וכל אחת נוטלת 50

(ג) ושלישי' נוטלת למנה שלישית כולה דהיינו 100

(2) תוספות

(א) קשיא

- (i) בשלמא בהיו שם מאתים קתני רבותא בדין "כותבת" לגבי שני' שסליקא נפשה לגבי אשה אחת
ולא לגבי אשה אחרת

- (1) ברם מאי רבותא' דדין "כותבת" כשהיו שם שלש מאות ואשה שלישית סליקא נפשה בין
לגבי אשה ראשונה בין לגבי אשה שני'

(3) משנה וגמרא – שיטת רבי

(א) רבי פליג על ר' נתן ואית לי' דבכל ענין "חולקין בשוה"

(4) שיטת רש"י במשמעו של חולקין בשוה

(א) כל אחת נוטלת שלישי של נכסים כולן

(ב) ולכן

(i) בדאיכא מנה כל אחת נוטלת שלישי מנה

(ii) בדאיכא מאתים כל אחת נוטלת שני שלישי מנה

(iii) בדאיכא שלש מאות כל אחת נוטלת מנה

- 5) שיטת רבינו חננאל במשמעו של "חולקין בשוה"
- (א) חולקות לפי מעותיהן
- (ב) ולכן
- (i) ראשונה נוטלת ששית מן כל הנכסים
- (ii) שני' נוטלת ב' ששיות דהיינו שליש
- (iii) שליש' נוטלת ג' ששיות דהיינו חצי
- 6) תוספות כמבואר במהרש"א
- (א) הקדמה א'
- (i) שים לב
- (1) דאלו לא כותבת שום אשה כלום
- (2) אז מן מנה ראשונה נוטלת כל אשה 33 כדאמרן
- (3) דהיינו דמכל 25 של מנה ראשונה נוטלת כל אשה 8
- (ב) הקדמה ב'
- (i) קבענו לעיל למהלך הגמרא
- (1) דהא דלשיטת ר' נתן בהיו שם מאתים דחולקין 75, 75, 50
- (2) מיירי באופן דחוק דשני' סליקא נפשה מן מנה ראשונה לגבי ראשונה ולא לגבי שלישית
- (ג) קשיא
- (i) אמאי לא מפרשי בגמרא הך דהיו שם מאתים ביותר פשיטות ככה:
- (1) שני' ושלישית סליקא נפשיהו מן 16 של 25 מן מנה ראשונה
- (2) ולכן נוטלת ראשונה הני 16 בנוסף ל-33 שיש לה בלאו הכי דהיינו סך הכל של 50
- 7) מהרש"א
- (א) קשיא
- (i) למהלך הגמרא קבענו
- (1) אשר כשהיו שם מאתים רבותא דמשנה
- (א) היינו למילף דינא באופן אשה דסליקא נפשה לאשה אחת ולא לאשה אחרת
- (2) ולא קשיא להו לתוספות אלא
- (א) מאי רבותי' כשהיו שם ג' מאות
- (ב) דאוקמינן למשנה בשלישית אשר סליקא נפשה בשוה בין לראשונה בין לשני'
- (ii) ברם תיקשי למהלך אשר עכשיו אותה מציעין תוספות בקושייתן
- (1) דכשהיו שם מאתים אוקמינן למשנה בדסליקי בין שני' בין שלישית נפשיהו לראשונה
- (2) תיקשי "מאי רבותי'" אף כשהיו שם מאתים
- (ב) תירוץ
- (i) עיין עוד הפעם בטבלא זו דלעיל

רבי אליבא דר"ה חולקין בשוה לפי מעות	רבי אליבא דרש"י חולקין בשוה בשיעבוד	ר' נתן "היכא דכותבת"	ר' נתן היכא "דלא כותבת"	
16,33,50	33,33,33		33, 33, 33	100
33, 66, 100	66, 66, 66	50, 75, 75		200
50, 100, 150	100, 100, 100	50, 100, 150		300

(ii) לשיטת רבינו חננאל מצינו לפרש לתוספות

(1) דרבנותא כשהיו שם מאתים היינו דלר' נתן חולקין 50,75,75 ולא כרבי אשר חולקין 33,66,100

(2) ודלכן

(א) לא קשיא להו "מאי רבותי" אלא כשהיו שם שלש מאות

(ב) דכשהיו שם שלש מאות ר' נתן ורבי תרוייהו ס"ל דחולקין 50,100,150

(ג) שים לב

(i) אשר אלו אזלינן בשיטה זו דרבנותא דמשנה היינו מחלוקת דר' נתן ורבי

(ii) אז

(1) לשיטת רש"י אליבא דרבי איכא רבותא בין כשהיו שם מאתים בין בשלש מאות

רבי אליבא דר"ה חולקין בשוה לפי מעות	רבי אליבא דרש"י חולקין בשוה בשיעבוד	ר' נתן "היכא דכותבת"	ר' נתן היכא "דלא כותבת"	
16,33,50	33,33,33		33, 33, 33	100
33, 66, 100	66, 66, 66	50, 75, 75		200
50, 100, 150	100, 100, 100	50, 100, 150		300

(2) דכשהיו שם מאתים רבותי' דר' נתן היינו דראשונה אינה נוטלת 66 כבשיטת רבי

(3) ובשלש מאות רבותי' דר' נתן היינו דראשונה אינו נוטלת 100 כבשיטת רבי

(8) סיפא דמשנה

(א) ג' שהטילו 100, 200, 300 לכיס לקנות סחורה

(ב) חולקין בשבח לפי מעות דהיינו ששית לראשון שלישי לשני חצי לשלישי

(9) רש"י

(א) קשיא

(i) מאי שנא רישא דמשנה בכתובת אשה לשיטת רש"י דכולן נוטלין מנה היכא דאיכא שלש מאות

(ii) ומאי שנא סיפא דמשנה בהטילו לכיס דחולקין לפי מעותיהן

(ב) תירוק

(i) שאני דין שיעבוד של כתובה מן דין שבח של הטילו לכיס

(ii) פרטי טעם זה אינן מעניינו

(10) תוספות ד"ה רבי אומר

(א) רבינו חננאל

(i) לא מחלק בין שבח לשיעבוד

- (ii) ומחמת דקים לי' לרבינו חננאל ממקום אחר אשר לרבי חולקין בשבח לפי מעות
 - (iii) קים לי' לרבינו חננאל שלא כרש"י אשר "חולקין בשוה" לגבי כתובה נמי לפי מעות משמע
- (11) מהרש"א

(א) קשיא

- (i) מן משנתינו גופה לגבי כשהטילו בכיס הוי לי' לרבינו חננאל להסיק אשר לכולי עלמא חולקין בשבח לפי מעות
 - (ii) והא ראי' דבסוגיא דידן אכן מדייק שמואל מן משנתינו דבשבח חולקין לפי מעות
- (ב) תירוץ
- (i) במשנה לא כתיב בהדיא אשר רבי אית לי' האי דינא דבהטילו לכיס חולקין לפי מעות
 - (ii) ועדיף לי' לרבינו חננאל למייתי סיעתא מסוגיא אחרת דבי' כתיב בהדיא אשר רבי לפי מעות אזל

דף צג:

תוספות ד"ה מאי לאו בשור לחרישה וד"ה מאי לאו פחתו

[דף צג עמוד ב] בד"ה מאי לאו בשור לחרישה ועומד לטביחה איירי מכח קושיא כו' עכ"ל דאל"כ טפי ה"ל לאוקמא מסתמא בשור לחרישה ועומד לחרישה דהכי מפרשי מלתיה דשמואל לרבה וק"ל:

בד"ה מאי לאו פחתו כו' לחרישה ועומד לטביחה איירי כו' ותיובתא דרב המנונא עכ"ל נראה דלא ניתא להו לפרש כפרש"י דלשמואל פריך אפילו לרבה ואיירי מסתמא אף בשור לחרישה ועומד לחרישה דא"כ ה"ל למירמי הך מתני' דקתני חולקין לפי מעותיו אברייתא דלעיל דקתני בהדיא השכר לאמצע כשמואל אבל השתא הך מקשה ס"ל דאיכא לאוקמא מתני' בשור לחרישה ועומד לטביחה וברייתא בשור לחרישה ועומד לחרישה ולא קשה ממתני' אלא לרב המנונא דאין סברא לאוקמא לרב המנונא לטביחה ועומד לטביחה דאם כן מאי קמ"ל ומיהו המקשה דלעיל דבעי לפרש הברייתא דלעיל בשור לחרישה ועומד לטביחה ומכח קושיא מדקתני סיפא הא דלא רמי מתני' אברייתא ע"כ דס"ל דאיכא לאוקמא מתני' לטביחה ועומד לטביחה ולא פשיטא הוא וק"ק לפי זה דא"כ אדקשיא ליפלוג בדידיה לרבה תקשי ליה לרב המנונא נמי ליתני אבל בשור לטביחה ועומד לטביחה זה נוטל לפי מעותיו כו' ויש ליישב ודו"ק:

(1) הקדמה א'

(א) שאלה

(i) שנים שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים לקנות שור אחד

(ii) האם מסתבר ביותר אשר השכר לאמצע או דמסתבר ביותר אשר השכר לפי מעות

(ב) תשובה

(i) לגבי שור לחרישה ועומד לחרישה

(1) מסתבר ביותר שהשכר לאמצע

(ii) לגבי שור לחרישה ועומד לטביחה

(1) לא מסתבר ביותר שהשכר לאמצע ולא מסתבר ביותר שהשכר לפי מעות

(iii) לגבי שור לטביחה ועומד לטביחה

(1) מסתבר ביותר אשר השכר לפי מעות

(2) הקדמה ב'

(א) באופן אשר זה קנה בשלו שוורים בריאים במאתים וזה קונה בשלו שוורים כחושים במנה

(ב) מסתבר ביותר שהשכר לפי מעות

(3) גמרא

(א) שמואל אית לי' דכשקונין שור אחד השכר לאמצע

(ב) רבה ורב המנונא קא מיפליג בשיטת שמואל כדלהלן בטבלא

שור להרישה ועומד להרישה	שור להרישה ועומד לטביחה	שור לטביחה ועומד לטביחה	
השכר לאמצע	לפי מעותיו	לפי מעותיו	רבה
השכר לאמצע	השכר לאמצע	לפי מעותיו	רב המנונא

4) ברייתא

(א) רישא

(i) כשקנו שור אחד השכר לאמצע

(ב) סיפא

(i) בזה קנה משלו וזה קנה משלו השכר לפי מעותיו

5) גמרא כמבואר בתוספות ומהרש"א

(א) קשיא לרבה

(i) ננקוט דרישא דברייתא דקתני השכר לאמצע מדובר בשור להרישה ועומד לטביחה

(ii) והיינו דלא כרבה

לחרישה ועומד לחרישה	לחרישה ועומד לטביחה	לחרישה ועומד לטביחה	
השכר לאמצע	לפי מעותיו	דלפי מעותיו	רבה
השכר לאמצע	השכר לאמצע	לפי מעותיו	רב המנונא
	השכר לאמצע	לפי מעותיו	רישא דברייתא למקשן

(ב) תירוץ

(i) רישא בשור להרישה ועומד להרישה משתעי

(ii) ואכן בשור להרישה ועומד לטביחה אזלינן לפי מעותיו כשיטת רבה

לחרישה ועומד לחרישה	לחרישה ועומד לטביחה	לחרישה ועומד לטביחה	
השכר לאמצע	לפי מעותיו	לפי מעותיו	רבה
השכר לאמצע	השכר לאמצע	לפי מעותיו	רב המנונא
	השכר לאמצע	לפי מעותיו	רישא דברייתא למקשן
השכר לאמצע	לפי מעותיו		רישא דברייתא לתרצן

ג) קשיא לתרצן - "לפלוג וליתני בדידה"

(i) אי הכי דלברייתא בשור להרישה ועומד לטביחה אזלינן לפי מעותיו

(ii) אמאי הוצרך ברייתא למיתני בסיפא דבציור של לקח זה בשלו וזה בשלו אזלינן בתר מעותיו

(iii) ליתני ציור של שור אחד בשור להרישה ועומד לטביחה

ד) תירוץ דגמרא אינה מענייננו

6) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) קשיא

(i) למה נקט מקשן אשר רישא בשור להרישה ועומד לטביחה משתעי

(ii) אשר לכן הקשה קושייתו לרבה

(ב) תירוץ

(i) נקט הכי משום דקשה לי' דאי לאו הכי לפלוג וליתני בדידה
(7) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אף לרב המנונא הוי לה לגמרא להקשות

(1) אמאי הוצרך ברייתא למיתני בסיפא דבציור של לקח זה בשלו וזה בשלו אזלינן בתר מעותיו

(2) ליתני ציור של שור אחד לטביחה ועומד לטביחה

(3) אשר בציור זה אית לי' אפילו רב המנונא דהשכר לפי מעותיו

(ב) תירוצ

(i) פשיטא דבאופן שור לטביחה ועומד לטביחה השכר לפי מעותיו

(ii) ולא איצטריך ברייתא למתני'

(8) משנה

(א) ג' שהטילו לכיס פחתו או הותירו כך הן חולקין

(ב) כלומר שחולקין לפי מעות בשכר והפסד

(9) גמרא

(א) קשיא לשמואל

(10) רש"י – ביאור לקושיית גמרא

(א) לכאורה במשנה מדובר בשור לחרישה ועומד לחרישה

(ב) ומקשין לשמואל בין אליבא דרבה בין אליבא דרב המנונא

	לחרישה ועומד לחרישה	לחרישה ועומד לטביחה	לטביחה ועומד לטביחה	
רבה	השכר לאמצע	לפי מעותיו	כ"ש דלפי מעותיו	
רב המנונא	השכר לאמצע	השכר לאמצע	לפי מעותיו	
רישא דברייתא לתרצן	השכר לאמצע	לפי מעותיו		
משנה לרש"י	לפי מעותיו	כ"ש לפי מעותיו		וקשיא בין לרבה בין לרב המנונא

(11) תוספות ד"ה מאי לאו פחתו

(א) תוספות פליגי על רש"י ומפרשין

(i) דמשנה מדובר בשור לחרישה ועומד לטביחה

(ii) ואשר בגמרא מקשין דיקא לרב המנונא

	לחרישה ועומד לחרישה	לחרישה ועומד לחרישה	לחרישה ועומד לחרישה	
רבה	השכר לאמצע	השכר לאמצע	השכר לאמצע	כ"ש דלפי מעותיו
רב המנונא	השכר לאמצע	השכר לאמצע	השכר לאמצע	לפי מעותיו
רישא דברייתא לתרצן	השכר לאמצע	לפי מעותיו	השכר לאמצע	
משנה לרש"י	לפי מעותיו	לפי מעותיו	לפי מעותיו	וקשיא בין לרבה בין לרב המנונא
משנה לתוספות	השכר לאמצע	לפי מעותיו	השכר לאמצע	וקשיא לרב המנונא

(12) מהרש"א

(א) שאלה

(i) אמאי נקטו תוספות שלא כרש"י אשר במשנה מדובר בשור לחרישה ועומד לטביחה

(ii) אשר לכן יוצא דלא מקשי בגמרא אלא לרב המנונא

(ב) תשובה

(i) משום דאליבא דרש"י משנה וברייתא סתרי אהדדי אליבא דתרצן

	לחרישה ועומד לחרישה	לחרישה ועומד לחרישה	לחרישה ועומד לחרישה	
רבה	השכר לאמצע	השכר לאמצע	השכר לאמצע	כ"ש דלפי מעותיו
רב המנונא	השכר לאמצע	השכר לאמצע	השכר לאמצע	לפי מעותיו
רישא דברייתא לתרצן	השכר לאמצע	לפי מעותיו	השכר לאמצע	
משנה לרש"י	לפי מעותיו	לפי מעותיו	לפי מעותיו	משנה וברייתא סתרי אהדדי
משנה לתוספות	השכר לאמצע	לפי מעותיו	השכר לאמצע	משנה וברייתא לא סתרי אהדדי

(ג) קשיא

(i) ליתרצי דרב המנונא לא אמר למילתא אלא בשור לטביחה ועומד לטביחה

(ii) כבטבלא זו:

	לחרישה ועומד לחרישה	לחרישה ועומד לחרישה	לחרישה ועומד לחרישה	
רבה	השכר לאמצע	השכר לאמצע	השכר לאמצע	כ"ש דלפי מעותיו
רב המנונא	השכר לאמצע	השכר לאמצע	השכר לאמצע	לפי מעותיו
רישא דברייתא למקשן	השכר לאמצע	השכר לאמצע	השכר לאמצע	לפי מעותיו
רישא דברייתא לתרצן	השכר לאמצע	לפי מעותיו	השכר לאמצע	
משנה לרש"י	לפי מעותיו	לפי מעותיו	לפי מעותיו	
משנה לתוספות	השכר לאמצע	לפי מעותיו	השכר לאמצע	
קושיות מהרש"א ליתרצי למשנה ככה	השכר לאמצע	השכר לאמצע	השכר לאמצע	ולא תיקשי כלום בין לרבה בין לרב המנונא ולא סתרי משנה לברייתא

(ד) תירוצ

(i) באופן זה לית רבותא למילתא דרב המנונא

(ii) דמילתא דרב המנונא כבר תני לה במשנה

(ה) קשיא

(i) הי לך שיטת מקשן ברישא דברייתא כדביארנוהו לעיל

לטהיחה ועומד לטהיחה	להרישה ועומד לטהיחה	להרישה ועומד להרישה	
כ"ש דלפי מעותיו	לפי מעותיו	השכר לאמצע	רבה
לפי מעותיו	השכר לאמצע	השכר לאמצע	רב המנונא
לפי מעותיו	השכר לאמצע		רישא דברייתא למקשן
	לפי מעותיו	השכר לאמצע	משנה לתוספות

(ii) ותיקשי לתוספות דלשיטתם משנה וברייתא סתרי אהדי אליבא דמקשן

(ו) תירוץ

(i) מוכרח אשר למקשן משנה דיקא בשור לטהיחה ועומד לטהיחה משתעי כזה:

לטהיחה ועומד לטהיחה	להרישה ועומד לטהיחה	להרישה ועומד להרישה	
כ"ש דלפי מעותיו	לפי מעותיו	השכר לאמצע	רבה
לפי מעותיו	השכר לאמצע	השכר לאמצע	רב המנונא
לפי מעותיו	השכר לאמצע		רישא דברייתא למקשן
לפי מעותיו	השכר לאמצע	השכר לאמצע	משנה למקשן

(ז) קשיא

(i) קבענו לעיל

(1) דפשיטא הוא ולא איצטריך למיתני

(2) אשר בשור לטהיחה ועומד לטהיחה חולקין לפי מעותיו

סוגיא דבן ננס ורבנן לשון מהרש"א

בד"ה מי שהיה נשוי כו' דה"א דהתם הוא דאין נשבעת ראשונה לשלישית כו' אבל אם היתה נשבעת אותה שלישית כו' עכ"ל מיהו לכאורה קשה דמדבן ננס נשמע דשבועה לא' שבועה לק' אף על גב דשלישית נשבעת ראשונה אינה נשבעת אלא פ"א לשניהם ויש ליישב דה"א קושטא לבן ננס דבהא נמי פליג וס"ל דראשונה נשבעת נמי לשלישית כיון שגם היא נשבעת ודו"ק:

[דף צד עמוד א] בד"ה שנמצאת כו' כפי' ר"ח דאפילו לא נמצאת פליגי כו' כגון שנמצאת כו' ומש"ה נשבעת אפילו לא נמצאת כו' עכ"ל ר"ל בנמצאת פליגי בפשיטות ת"ק סבר מה שגבה לא גבה ובן ננס סבר דגבה אבל בלא נמצאת פליגי לענין שבועה וק"ל:

בא"ד והכא בחיישינן שמא תכסיף כו' ואור"ת דמשביעין כו' וא"ת אם כן נשביע כל בע"ח כו' עכ"ל מה שפירש מהרש"ל בזה דסד"א ודאי דכן הוא שזה לשון שכתבו התוס' לפי שיראה שמא תמצא כו' לא יפול רק לפירוש ר"ח גם הקושיא שהקשו התוס' לקמן וא"ת לרבנן נמי תהא האחרונה צריכה שבועה כו' קשה גם לפי אוקימתא קמייתא דפליגי במה שגבה אם גבה אם לא אך מ"ש מהרש"ל דמה שהביאו התוס' פירוש ר"ת דמשביעין כו' אם התפיסה צררי כו' היינו לפירוש ר"ח א"א לומר כן דלפרש"י נמי לא שייכא שבועה אלא משום שמא התפיסה צררי ובין לפירוש ר"ח ובין לפרש"י טעמא דהא מלתא דאם לא נשביעה תהיה סבורה דודאי דלא תיקום ארעא בידה אבל בשנשביעה תסבור דתיקום ארעא בידה ולא תכסיף וה"ה דמצי לפרש בין לפירוש רש"י בין לפירוש ר"ח כדי שתפרש אם נתנה שובר כדאמרינן בערכין לרבא ולא שייך נמי הכא להשביעה שלא גבתה יותר ושלא זלזלה במכירה דהיינו דוקא במכרה שלא בב"ד כמ"ש התוספות בפרק אלמנה אבל הכא לא מכרה שלא בב"ד אלא גבתה לעצמה בב"ד כדאמרינן שלא תחוש להשביח גם מ"ש מהרש"ל דמש"ה פריך לפירושו א"כ בע"ח נמי הבא ליפרע כו' כדלקמן ולא ס"ל כאביי קשישא אבל מ"מ נשביע אותו משום שמא יכסיף כו' עכ"ל דברים דחוקים הם לומר שהתוס' סמכו כאן על תירוצם לקמן לפי' הקונטרס ואין זה אלא דברי נביאות בדברי התוס' אבל דבריהם נכונים בפשיטות דרצו לומר דכל בע"ח גם אם הלוח קיים ולא טען השבע לי דלא פרעתיך נשביענו דניחוש שמא יכסיף כו' כדאמרינן הכא דהב"ד משביעין אותה משום צררי דשמא תכסיף ותו לא מידי ודו"ק:

בא"ד ואם תאמר למאן דלית ליה דאביי קשישא היכי מפרש הנפרעת מנכסי יתומים כו' עכ"ל לכאורה זו הקושיא אין לה מקום כאן אלא לקמן דמשני ת"ק לית ליה דאביי קשישא כו' ה"ל להקשות כן בפשיטות דהיכי מפרש הנפרעת כו' ונראה דודאי להאי אוקימתא דלקמן דפליגי ת"ק ובן ננס בדאביי קשישא איכא למימר דההיא דנפרעת מנכסי יתומים כו' אתיא כבן ננס דאית ליה דאביי קשישא ולהכי לא תקשי להו אלא להנך אוקימתא קמייתא דלא פליגי בדאביי קשישא אלא בקדם וגבה או בשמא תכסיף וכולי עלמא לית ליה דאביי קשישא כפירוש הקונטרס דבהא לא פליגי היכי מפרש ההיא דנפרעת כו' ולא תקשי להו נמי לקמן בדיבור זה להך אוקימתא דלקמן דאי נמי כבן ננס

אתיא הא דאביי קשישא מכל מקום תקשי מדאביי קשישא מהא דקאמר ואצ"ל קטנים דמשמע דגובין מהן בשבועה למאן דאמר דאין נזקקין לנכסי יתומים קטנים אלא אם כן כו' דאיכא למימר להך אוקימתא כיון דאתיא כבן ננס אימא דבכולה מלתא פליגי דלבן ננס בגדולים בעי שבועה ובקטנים נמי גובין מיהת בשבועה ולרבנן בגדולים לא בעי שבועה ובקטנים אין נזקקין כלל אבל להנך תרתיה אוקימתי קמייתא דלא פליגי ת"ק ובן ננס בדאביי קשישא כלל וכולי עלמא לית להו הא דאביי קשישא בהא דגדולים בעו שבועה וא"כ תקשי להו שפיר מיהת מדאביי קשישא שגובין מקטנים ממתני' דנפרעת כו' דכיון דבגדולים לכ"ע לית להו דאביי קשישא ליכא לאוקמא הך דנפרעת כו' אלא בקטנים ואהא תרצו לקמן דלמ"ד אין נזקקין צ"ל דלית ליה אלא הך אוקימתא בתרייתא דפליגי בדאביי קשישא בתרתיה בין בגדולים ובין בקטנים והך דנפרעת כבן ננס אתיא וכמ"ש מהרש"ל בתרוצם לקמן בסוף הדיבור ותו לא מידי ודו"ק:

בא"ד שלא נטעה לומר בגרושה כו' עכ"ל אבל השתא דקתני בגיטין אלמנה ולא נישחוש לה משום חינא אית לן לאוקמא הך דהכותב נמי באלמנה דוקא דנזקקין לכתובה משום מזוני וק"ל:

סוגיא דבן ננס ורבנן חלק א'

(1) משנה

(א) מי שהי' נשוי ד' נשים ומת

(ב) רבנן

(i) הראשונה קודמת לשני' וכו'

(ii) וראשונה נשבעת לשני' ושני' לשלישית ושלישית לרביעית והרביעית נפרעת שלא בשבועה

(ג) בן ננס

(i) רביעית נמי נשבעת

(2) תוספות ד"ה מי שהי' נשוי

(א) קשיא

(i) אמאי איצטריך למשנה לציור של ד' נשים לקבוע מחלוקת דרבנן ובן ננס

(ii) בתרי נשים סגי למילף

(1) אשר לרבנן אשה אחרונה לא נשבעת

(2) מה שאין כן לבן ננס דנשבעת אף היא

(ב) תירוץ

(i) איתא בגמרא להלן דמשנה מילף לן גם כן אשר "שבועה לאחד שבועה למאה"

(ii) דהיינו

(1) דסגי לה לראשונה לישבע ישר דיקא לשני'

(א) ושבועה זו אתיא נמי בעקיפין לטובת שלישית ורביעית

(ב) כאלו נשבעת ראשונה ישר לשלישית ורביעית

(2) ודשבועת שני' לשלישית אתיא נמי בעקיפין לטובת רביעית

(א) כאלו נשבעת שני' ישר לרביעית

(iii) וציור ב' נשים לא סגי למילף שבועה לאחד שבועה למאה

(1) דהרי ראשונה נשבעת ישרה לשני'

(2) וליתא אשה אחרת אשר שבועת ראשונה בעקיפין אתיא נמי לטובתה

(ג) קשיא

(i) ציור של ג' נשים מספיק למילף דין שבועה לאחד שבועה למאה

(ii) משום

(1) דאז הוי קתני במשנה

(א) אשר ראשונה נשבעת ישר לשני'

(ב) ולא איצטריך לה לישבע ישר אף לשלישית

(ד) תירוץ

(i) הקדמה

(1) קבענו במשנה אשר לרבנן לא נשבעת אשה רביעית שהיא האחרונה

(2) ויוצא מזה דבאופן ג' נשים לא נשבעת שלישית שהיא האחרונה

(ii) ולכן

(1) אלו קתני במשנה דיקא אופן ג' נשים מצינו למיטעי ולמימר אליבא דרבנן

(2) דהיינו טעמא דראשונה אינה נשבעת לשלישית

(3) משום

(א) דשלישית היא עצמה אינה נשבעת

(ב) ולכן לא מחמרי רבנן אשר ראשונת תשבע אף לשלישית

(iii) מה שאין כן השתא דבקושטא קתני ציור של ד' נשים

(1) אשר אף לרבנן איצטריך שלישית לישבע משום דאינה אחרונה ואפילו הכי ראשונה לא נשבעת לה

(2) ומוכרח אשר בכל ענין שבועה לאחד שבועה למאה

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אין הכי נמי אשר מן שיטת רבנן בציור ג' נשים לית למילף דשבועה לאחד שבועה למאה

(ii) ברם תיקשי דמיהת משיטת בן ננס מצינו למילף בציור ג' נשים דשבועה לאחד שבועה למאה

(iii) דהרי

(1) לדיד' אחרונה אף היא צריכה שבועה

(2) ולכן אלו הוי מדובר בג' נשים אף שלישית היתה צריכה שבועה

(iv) ואף על פי כן לא הוי קתני במשנה אשר ראשונה צריכה לישבע ישר לשלישית

(ב) תירוץ

(i) חלק א'

(1) שלא כרבנן דמפרשי בהדיא איזו אשה נשבעת ישר לאיזו אשה

(2) בן ננס לא קאמר בהדיא למי הן נשבעות

(ii) ולכן

(1) מן בן ננס ליכא למילף דין של שבועה לאחד שבועה למאה

(2) דיכולנו למיטעי ולמימר אשר לבן ננס אכן איצטריך כל אשה לישבע ישר לכל אשה שאחרי'

סוגיא דרבנן וכן ננס חלק ב'

- (1) משנה
- (א) מי שהלי נשוי ד' נשים ומת
- (ב) רבנן
- (i) הראשונה קודמת לשני' וכו'
- (ii) וראשונה נשבעת לשני' ושני' לשלישית ושלישית לרביעית והרביעית נפרעת שלא בשבועה
- (ג) בן ננס
- (i) רביעית נמי נשבעת
- (2) גמרא
- (א) קשיא
- (i) לרבנן מובן
- (1) אשר שלש נשים ראשונות נשבעין לנשים שלאחריהן
- (2) משום שנשים שלאחריהן יכול להיות שלא יספיקו נכסי בעל לתשלום כתובה שלהן
- (ii) ברם לבן ננס תיקשי
- (1) כיון דנכסי בעל מספיקין אף לרביעית ולית אשה אחרי' אשר אכתי צריכא תשלום כתובה
- (א) אמאי צריכה רביעית לישבע
- (ב) ולמי נשבעת
- (3) תוספות – תירוץ של שמואל להבנת רש"י
- (א) חלק א'
- (i) הני ד' נשים
- (1) ראשונה בעלת חוב מוקדמת לכל שלש נשים שלאחרי'
- (2) שני' בעלת חוב מוקדמת לשלישית ורביעית
- (3) שלישית בעלת חוב מוקדמת לרביעית
- (ב) חלק ב'
- (i) במשנה מדובר כשידוע אשר שדה של חד מן ג' נשים ראשונות נמצאת שאינה שלו
- (1) כגון שנמצאת אשר שדה שלישית נמצאת שאינו שלו ודלבסוף יטרפוח מן אשה שלישית
- (2) ושדה רביעית היא שדה היחידית אשר תוכל שלישית לגבות בתור בעלת חוב מוקדמת
- (ג) חלק ג'
- (i) רבנן וכן ננס בבעל חוב מאוחר שקדם וגבה קמיפליגי
- (ii) רבנן אית להו דמה שגבה לא גבה
- (iii) בן ננס אית לי' דמה שגבה גבה
- (ד) חלק ד'

- (i) מחמת דבן ננס אית לי' דמה שגבה גבה
- (ii) לא תוכל שלישיית לגבות לשדה רביעית לאחר שתטלנה רביעית
- (iii) ולכן יכולה שלישיית להשביע לרביעית כדי שתפרוש ולא תטול לה היא שדה
- (ה) חלק ה'
- (i) מחמת דרבנן אית להו דמה שגבה לא גבה
- (ii) תוכל שלישיית למיגבה שדה רביעית אף לאחר שתטלנה רביעית
- (iii) ולכן לא איצטריך שלישיית להשביע לרביעית כדי שתפרוש ולא תטול שדה רביעית
- (4) תוספות – תירוץ של שמואל להבנת רבינו חננאל
- (א) רבינו חננאל מפרש לשמואל בדומה לרש"י
- (ב) ולא פליג על רש"י אלא בזה דרבינו חננאל אית לי'
- (i) דלא ידוע אשר שדה שלישית נמצאת שאינו שלו
- (ii) אלא שחוששין אשר יכול להיות שתימצא אשר שאינו שלו
- (5) תוספות – תירוץ של רב נחמן אמר ר' אבהו "שמא תכסיף" לפי הבנת רש"י
- (א) חלק א'
- (i) רבנן ובן ננס תרוייהו אית להו אשר בעל חוב מאוחר מה שגבה לא גבה
- (ב) חלק ב'
- (i) בדומה לתירוץ של שמואל להבנת רש"י
- (ii) מדובר בידוע אשר שדה של שלישיית נמצאת שאינה שלו ולבסוף יטרפיה ממנה
- (iii) ברם
- (1) מחמת דאף בן ננס אית לי' אשר מה שגבה לא גבה
- (2) לבן ננס נמי תוכל שלישיית למיגבה שדה רביעית אף לאחר שתטלנה רביעית
- (3) וליכא למימר אשר שלישיית מצריכה שבועה לרביעית כדי שתפרוש
- (ג) חלק ג'
- (i) אלא היינו טעמא דרביעית נשבעת
- (ii) משום
- (1) דב"ד חושש אשר "כיון שהיא [רביעית] רואה" שנוטלת בלא שבועה
- (2) נוקטת אשר לבסוף תטרוף שלישיית שדה שלה משום דמה שגבה לא גבה
- (3) ותכסיף לשדה
- (iii) ולכן ב"ד משביעה לרביעית כדי שתחשוב בטעות אשר מה שגבה גבה ולא תכסיף לשדה
- (ד) שים לב
- (i) אשר לשיטה זו אין משביעין לרביעית כדי שתפרוש
- (ii) אלא להיפוך: משביעין אותה כדי שתחשוב אשר שדה זו לא יטרפיה הימנה
- (6) תוספות – תירוץ של רב נחמן אמר ר' אבהו "שמא תכסיף" לרבינו חננאל לפי הבנת מהרש"ל

- (א) חלק א'
 (i) רבנן ובן ננס תרוייהו אית להו אשר בעל חוב מאוחר מה שגבה לא גבה
- (ב) חלק ב'
 (i) בדומה לתירוץ של שמואל להבנת רבינו חננאל
 (1) לא ידוע אשר שדה שלישית נמצאת שאינו שלו
 (2) אלא רביעית אית לה חששא בעלמא אשר יכול להיות שתימצא אשר שדה שלישית שאינו שלו
- (ג) חלק ג'
 (i) מחמת דלכולי עלמא מה שגבה לא גבה
 (1) תוכל שלישית למיגבה שדה רביעית אף לאחר שתטלנה רביעית
 (2) וליכא למימר אשר שלישית מצריכה שבועה לרביעית כדי שתפרוש
- (ד) חלק ד'
 (i) אלא בית דין מצריכה לרביעית לישבע כדי שלא תכסיף לשדה משום חששא בעלמא דידה
- (ה) חלק ה'
 (i) להבנת מהרש"ל
 (1) מחמת דחוששין אשר רביעית תכסיף מחמת חששא בעלמא
 (2) לא מסתבר אשר משביעין אותה כדי שתחשוב בטעות שלא יטרפוה ממנה ובכך לא תכסיף
 (3) אלא היינו טעמא דמשביעין אותה כדי שתפרוש ולא תכסיף
- (7) תוספות – תירוץ של רב נחמן אמר ר' אבהו "שמא תכסיף" לרבינו חננאל לפי הבנת מהרש"א
 (א) סבירא לי' כמהרש"ל ולא פליג עלי' אלא בהא דמהרש"א אית לי'
 (1) דאף בדלית לרביעית אלא חששא בעלמא
 (2) משביעין אותה כדי שתחשוב בטעות שלא יטרפוה ממנה ובכך לא תכסיף
- (8) בקיצור
 (א) לשמואל בין לרש"י בין לרבינו חננאל
 (i) משביע שלישית לרביעית כדי שתפרוש
 (ב) לר' נחמן אמר ר' אבהו אליבא דרש"י
 (i) משביעין ב"ד לרביעית כדי שתחשוב אשר שדה זו תישאר בידה ולא כדי שתפרוש
 (ג) לר' נחמן אמר ר' אבהו אליבא דרבינו חננאל לפי הבנת מהרש"ל
 (i) משביעין ב"ד לרביעית כדי שתפרוש
 (ד) לר' נחמן אמר ר' אבהו אליבא דרבינו חננאל לפי הבנת מהרש"א
 (i) משביעין ב"ד לרביעית כדי שתחשוב אשר שדה זו תישאר בידה ולא כדי שתפרוש
- (9) המשך תוספות
 (א) שאלה

- (i) מה תוכן שבועה זו אשר ב"ד משביעין לרביעית
(ב) תשובת רבינו תם

- (i) משביעין אותה שלא התפיסה צררי
(ii) דהיינו דלא פרע בעל לכתובתה בעוד שהי' בחיים
(10) מהרש"ל

- (א) רבינו תם לא אמר למילתי'
(i) אלא לאותן שיטות דמשביעין אותה כדי שתפרוש
(ii) דהרי אלו התפיסה צררי מובן דתפרוש
(11) מהרש"א

- (א) אף לאותן שיטות דלא משביעין אותה כדי שתפרוש
(ב) תוכן כל שבועת כתובה לאשה היינו דלא התפיסה צררי ודלא כתבה שובר
(ג) אגב אורחא תדע
(i) שאין הכי נמי דהיכא דמכרה נכסי יתמי מחוץ לב"ד נשבעת נמי שלא הזילה במחיר נכסי'
(ii) אבל
(1) בסוגיא דידן ליתא להך שבועה
(2) דהרי דנין באלו תכסיף לשדה ומובן אשר לקחה שדה לעצמה בב"ד ולא דמכרה לשדה חוץ לב"ד

(12) המשך תוספות

- (א) קושיית רבינו תם
(i) אמרת אשר לבן ננס צריכה רביעית לישבע כדי שלא תכסיף מחשש אשר יטרפו לשדה ממנה
(ii) ותיקשי
(1) דלכל בעל חוב שגובה שדה נמי ניחש שמא יכסיף
(2) מחמת שהוא חושש אשר יש בעל חוב קודם שיטרופה ממנו

(13) מהרש"ל

- (א) מסתבר אשר קושיא זו מקשה רבינו תם דיקא להני שיטות דאית להו אשר לרב נחמן אמר ר' אבהו משביעין לרביעית כדי שתפרוש ולא תכסיף
(i) דאף בבעל חוב מובן דמשביעין אותו כדי שתפרוש ולא יכסיף
(ב) מה שאין כן
(i) להני שיטות דאית להו אשר לרב נחמן אמר ר' אבהו משביעין אותו כדי שתחשוב בטעות שלא יטרפו לשדה ממנה ולכן לא תכסיף

- (ii) לא מקשה רבינו תם כלום
(iii) דלא מסתבר אשר משביעין לבעל חוב כדי שיחשוב בטעות שלא יטרופה ממנו ולא יכסיף

(14) מהרש"א

(א) רבינו תם מקשה לכל הדעות

(i) דאף לבעל חוב מסתבר דמשיבין אותו כדי שיחשוב בטעות שלא יטרפוה ממנו ולא יכסיף (15) המשך מהרש"ל

(א) הקדמה א'

(i) לזה מצי למימר למלוה אישתבע לי דלא פרעתיך

(ב) הקדמה ב'

(i) נבאר להלן

(1) אשר לאביי קשישא גובין דיקא בשבועה בין מיתומים קטנים בין מיתומים גדולים

(2) ואיתנהו מאן דאמרי דפליגא עלי' דאביי קשישא ואית להו

(א) דלא גובין מיתומים קטנים כל עיקר

(ב) ודמיתומים גדולים גובין אף בלא שבועה

(ג) קשיא לקושיית תוספות

(i) אמאי מקשי רבינו תם דליצטרך שבועה מן בעל חוב שגובה

(ii) הרי

(1) אלו בלוה גופי' מדובר בלאו הכי מצי לזה למימר אישתבע לי דלא פרעתיך

(2) ואלו ביתמי קטנים מדובר

(א) ואליבא דאביי קשישא דמיהת גובין מהן בשבועה

(i) הרי בלאו הכי איצטריך שבועה לגבות מהן

(3) ואלו ביתמי קטנים מדובר

(א) ואליבא דמאן דפליגי על אביי קשישא

(i) הרי אף בשבועה אין גובין מיתומים קטנים

(iii) ואלו ביתמי גדולים מדובר הרי לאביי קשישא בלאו הכי צריך שבועה לגבות מהן

(ד) תירוץ

(i) מקשי לגבי יתומים גדולים

(1) למאן דס"ל דגובין מיתומים גדולים שלא בשבועה

(2) משום דלית ליה הך דאביי קשישא לגבי יתומים גדולים

(16) מהרש"א

(א) קשיא על קושיית מהרש"ל

(i) בפשיטות הוה לי' לתרץ

(1) דמיירי באופן אשר לזה גופי' אינו אומר אישתבע

(2) ורבינו תם מקשי אשר אפילו הכי נצריכו לבעל חוב לישבע כדי שלא יכסיף ויפסיד לבעל

חוב שקודם ממנו

(ב) קשיא על תירוץ מהרש"ל

(i) ההיא תירוצא של מהרש"ל אשר מדובר ביתמי גדולים למאן דלית לי' לדאביי קשישא

(1) קא סמכי תוספות עלי' למיתרץ קושיא אחרת בדיבור זה

(2) ולכן לא משמע אשר קא סמכי תוספות על תירוצ' זו אף לגבי קושיית תוספות אשר אנחנו דנין בה עכשיו

סוגיא דבן ננס ורבנן חלק ג'

- (1) עיין בדיבור שלפני זה לגבי שיטות של שמואל ורב נחמן אמר ר' אבהו במחלוקת דרבנן ובן ננס במשנה
- (2) שיטת אביי במחלוקת רבנן ובן ננס
- (א) אביי קשישא
- (i) הבא ליפרע מנכסי יתומים גדולים צריך שבועה
- (ii) ואין צריך לומר יתומים קטנים דמכל שכן דצריך שבועה ליפרע מהן
- (ב) במשנה מדובר ביתומים גדולים
- (ג) בן ננס אית לי' להא דאביי קשישא
- (i) ולכן
- (1) ג' נשים ראשונות
- (א) נשבעות לנשים שלאחריהן דיכול להיות שלא יספיקו נכסי בעל לכתובות שלהן
- (ב) ונשבעות אף ליתמי בעל מפני הא דאביי קשישא
- (2) רביעית
- (א) הגם דליכא אשה לאחרי' למי לישיבע
- (ב) מכל מקום נשבעת ליתמי בעל מפני הא דאביי קשישא
- (ד) רבנן לית להו לדאביי קשישא ולא איצטריך שבועה ליתומים גדולים
- (1) נמצא אשר
- (א) ג' נשים ראשונות נשבעות לנשים שלאחריהן דיכול להיות שלא יספיקו נכסי בעל לכתובות שלהן
- (ב) רביעית אינה נשבעת כל עיקר
- (i) דליכא אשה לאחרי' למי לישיבע
- (ii) וגם ליתומים גדולים לא נשבעת משום דרבנן לית להו להא דאביי קשישא
- (ה) שים לב
- (i) דלא מבורר משקלא וטריא זו אלו פליגי רבנן עלי' דאביי קשישא אף לגבי יתומים קטנים
- (ו) ושים לב עוד
- (i) אשר שמואל ורב נחמן
- (1) דקבענו אשר כל אחד מבאר לשיטתו טעמא דלבן ננס צריכא אשה רביעית לישיבע
- (2) מובן דסבירא להו אשר בין רבנן בין בן ננס לית להו להא דאביי קשישא
- (3) גמרא בכתובות
- (א) אשה הנפרעת מנכסי יתומים לא תפרע אלא בשבועה
- (4) משנה בגיטין
- (א) אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה

- 5) גמרא בערכין
- (א) אין נזקקין לנכסי יתומים קטנים אלא אם כן רבית אוכלת בהן
- 6) המשך תוספות כמבואר במהרש"א
- (א) קשיא
- (i) למאן דאמר דאין נזקקין לנכסי יתומים קטנים אלא אם כן רבית אוכלת בהן
- (ii) האיך יתכן
- (1) אשר משנה בגיטין וגמרא בכתובות
- (2) תרוייהו אית להו דמיהת בשבועה גובין מיתומים קטנים
- (ב) שמא נתרץ
- (i) אשר תרוייהו ביתומים גדולים משתעי ואליבא דאביי קשישא
- (ii) ואשר אף מאן דאמר דאין נזקקין ס"ל כאביי קשישא
- (ג) אין לתרץ ככה
- (i) דהרי אביי קשישא אית לי' דשבועה גובין בין מן יתומים קטנים בין מן יתומים גדולים
- (ii) והאי מאן דאמר דאין נזקקין אית לי' דאין גובין מן יתומים קטנים כל עיקר
- (ד) תירוץ
- (i) רבנן דאביי קשישא פליגא עלי' אף לגבי יתומים קטנים דסבירא להו דאין גובין מהן כל עיקר
- (ii) ולכן
- (1) מאן דאמר דאין נזקקין
- (א) כרבנן ס"ל לכל הפחות לגבי קטנים דאין גובין מהן כל עיקר
- (ב) ויכול להיות דס"ל כרבנן אף לגבי גדולים דגובין מהן אף בלא שבועה
- (2) משנה דגיטין ומימרא דכתובות
- (א) כאביי קשישא ס"ל לכל הפחות לגבי גדולים דגובין מהן דיקא בשבועה
- (ב) ויכול להיות דאף בקטנים סבירא להו כוותי' דגובין מהן בשבועה
- (ה) הקדמה
- (i) כדי למימר אשר משנה בגיטין ומימרא דכתובתו אתיין כאביי קשישא
- (ii) איצטריך דמיהת בן ננס במשנתנו אית להו להא דאביי קשישא
- (ו) קשיא
- (i) תינח לאביי אשר לדידי' בן ננס כאביי קשישא סבירא לי'
- (ii) ברם
- (1) לשמואל ורב נחמן תיקשי
- (2) דלדידהו כולי עלמא לית להו להא דאביי קשישא
- (ז) תירוץ
- (i) שמואל ורב נחמן סבירא להו אשר האי מאן דאמר דאין נזקקין

- (ii) כאב"י סבירא ל"א אשר בן ננס אית ל"א דאב"י קשישא
- (7) תוספות בא"ד וכי תימא כמבואר במהרש"א
- (א) תוספות בהוה אמינא רצו לתרץ למאן דאמר דאין נזקקין
- (i) דהך דגיטין והך דכתובות מדובר ביתומים קטנים לגבי מזוני לאלמנה
- (ii) ודמיהת לגבי מזוני גובין מקטנים בשבועה לכולי עלמא
- (ב) קשיא
- (i) ר"י סבירא ל"א
- (1) אשר הך דהנפרעת בכתובות על כרחך דבגרושה משתעי
- (2) דאי לאו הכי תיקשי למה איצטריך להך ד"אין אלמנה" במשנה בגיטין
- (ii) ותיקשי דגרושה אין לה מזוני ואפילו הכי גובין לגרושה מיתומים קטנים
- (ג) תירוץ
- (i) מוכרח שלא כר"י ואכן בין בכתובות בין בגיטין באלמנה לגבי מזוני משתעי
- (ii) ואפילו הכי איצטריך למשנה דגיטין למילף דאלמנה צריכה שבועה למזוני
- (iii) כדי שלא למיטעי ולמימר
- (1) אשר בין גרושה בין לאלמנה גובין מיתומים קטנים בין למזוני בין לכתובה
- (2) ואשר הך דנפרעת דיקא בגרושה משתעי דאיצטריך שבועה ליתמי קטנים מחמת דלא בעיא חינא כל כך
- (3) אבל לגבי אלמנה דבעיא חינא יתירה נוטלת אף שלא בשבועה בין למזוני בין לכתובה
- (ד) ברם בסוף מפריכין תוספות לתירוץ זו באופן שאינו מעניננו

תוספות ד"ה שני שטרות ותד"ה לימא

בד"ה שני שטרות כו' דלא דמי להא דתנן היו כולן יוצאות בשעה א' כו' עכ"ל הך מתניתין דלעיל בג' נשים כו' דחולקות במנה בשוה ה"ל למנקט הכא דאיירי בכה"ג דקיימינן השתא דהיינו ביוצאות ביום א' אלא דלא מפורש בה דיוצאות ביום א' איירי כההיא דיוצאות בשעה א' בירושלים דמפורש בה ויוצאות ביום א' בעלמא כיוצאות בשעה אחת בירושלים דמי כמ"ש התוספות גם לקמן והחילוק שחילקו בין מכר לשיעבוד מפורש בר"ן דשיעבוד משום קלא הוא ע"י השטר והיינו משעה דמוכח מתוך השטר וק"ל:

בד"ה לימא רב כו' אבל ב' שטרות של ב' בע"ח חולקין לכ"ע כו' וטעמא דשניהם אמת כו' עכ"ל ר"ל בב' בע"ח חולקין לכ"ע אפילו לשמואל וכדתנן במתניתין חולקות בשוה כו' היינו הך מתניתין דלעיל בג' נשים ומשום דלא מפורש בה דאיירי ביוצאות ביום א' קאמר דע"כ איירי בכה"ג דקיימינן הכא ביוצאות ביום א' כפירוש רש"י לעיל וטעמא דמודה ביה שמואל טפי משום דב' הלוואות הן אמת וחשו להפסדן משום נעילת דלת ומשום חינא משא"כ בב' מכירות דהאחרונה שקר ולא מכירה היא כלל וכמ"ש התוספות לקמן בסוף הדבור ומיהו מה שכתוב בדבריהם ושעה אחת בירושלים כיום א' בעלמא דמי מגומגם קצת דתלי תניא בדלא תניא דיום א' בעלמא אינו מפורש במתני' ושעה אחת מפורש במתניתין ויש ליישב וק"ל:

(1) משנה דף צג.

(א) מי שהי' נשוי ג' נשים ומת וכתובתה של זו מנה ושל זו מאתים וכו'

(2) רש"י

(א) בדיון דמשנה מוכח דאין להני כתובות קדימה חדא לגבי חברתה

(ב) ומוכרח דמיירי בדנכתבו כולן ביום אחד מחוץ לירושלים דשם לא היו כותבין שעות

(3) משנה דף צג: כמבואר ברש"י

(א) בירושלים היו כותבין שעות בשטרי כתובה אבל שלא בירושלים לא היו כותבין שעות

(ב) שטרי כתובה בירושלים שהיו יוצאות בשעה אחת ואין חלקי שעות מפורשות חולקות בשוה

(4) גמרא

(א) ב' שטרי מכר שיוצאין ביום אחד ואין השעות מפורשות

(i) לרב חולקין

(ii) לשמואל שודא דדייני

(5) תוספות

(א) קשיא

(i) כיון דבמשנה בדף צג: קתני אשר בירושלים ב' כתובות שנכתבו בשעה אחת ואין חלקי שעות

מפורשות חולקות בשוה

(ii) מצינו למידק

- (1) אשר שלא בירושלים ב' כתובות שנכתבו ביום אחד ואין השעות מפורשת
- (2) הכי נמי דחולקות בשה
- (iii) ותיקשי מאי שנא דלגבי שטרי מכר קא מיפליגי בה רב ושמואל
- (6) מהרש"א
- (א) קשיא
- (i) עדיף הוי להו לתוספות להקשות קושייתן
- (1) מהך דבדף צג. דקבענו דמוכרח דמדובר בהיו כולן יוצאות ביום אחד ואין השעות מפורשות דחולקות בשה
- (2) ולא מהך דבדף צג:
- (א) אשר בעיקר מיירי בירושלים כשהיו כולן יוצאות בשעה אחת
- (ב) ואין להקשות קושיית תוספות אלא על ידי דיוק כדביארנו
- (ב) תירוץ
- (i) עדיף להו
- (1) הא דדף צג: דמפורש בה בהדיא לגבי ירושלים שיוצאת בשעה אחת ואין חלקי שעות מפורשות דחולקות בשה
- (2) ומדיוק דהבאנו לעיל דומה כאלו כתיב בה נמי בהדיא לגבי שלא בירושלים ביוצאות ביום אחד ואין שעות מפורשות דחולקות בשה
- (ii) מן הא דדף צג.
- (1) דלא כתיב בה בהדיא דמשתעי בשטרי כתובה שנכתבו תרוייהו ביום אחד ואין שעות מפורשות
- (2) ודיקא מסברא אוקמינן למשנה ככה
- (7) המשך תוספות
- (א) תירוץ א'
- (i) עיין ר"ן לביאור תירוץ א' דעיקרו מבוסס על הא דשונה שטר שיעבוד משטר מכר
- (ב) תירוץ רבינו תם בד"ה לימא כמבואר במהרש"א
- (i) ב' שטרי חוב וב' שטרי כתובה תרוייהו יכולין להיות אמת
- (1) מפני שיכול להיות
- (א) אשר ב' בעלי חוב הלוהו ממון ללוה
- (ב) ואשר בעל כתב ב' שטרי כתובה לב' נשים
- (ii) ולכן
- (1) מחמת שלא תנעול דלת בפני בעל חוב לגבי שטר חוב
- (2) ומשום חינא לגבי שטר כתובה
- (3) דינא דיחלוקו כדי שלא יפסידו כל כך
- (iii) משא"כ לגבי שטר מכר

- (1) אשר שטר אחד על כרחך שקר
- (2) לא מתקנין כלום ללקוחות שלא יפסידו

8 מהרש"א

- א) שים לב אשר תוספות אגב אורחא מפרשין
 - i) אשר דין ב' שטרות שנכתבו בשעה אחת בירושלים ואין חלקי שעות מפורשות
 - ii) ילפינן לה מן דין של ב' שטרות שנכתבו חוץ לירושלים ואין שעות מפורשות
- ב) ברם בקושטא קבענו לעיל
 - i) דמשנה דף צג: מילף דין של ירושלים היכא דאין חלקי שעות מפורשות
 - ii) וממנו ילפינן דין של שלא בירושלים היכא דאין שעות מפורשות

דף צד:

תוספות ד"ה כתב ובא"ד אכתי ניחוש

דף צד עמוד ב] תוס' בד"ה כתב לא' מדדחיק שמואל לומר הך סברא לר"מ ש"מ כאבוי ס"ל כו' עכ"ל אף על גב דאליבא דר"מ קיימינן התם ור"מ אזיל בתר חתימה מ"מ כיון דהוה מצי לאוקמא כרב אסי ודחיק לאוקמא מלתיה דשמואל כאבוי ע"כ כאבוי ס"ל דעדיו בחתומיו זכין לו ואליביה דאבוי משמע כתב לא' ומסר לא' את שכתב לו קנה ומיהו יש לדקדק בזה דמשמע דלרב אסי דלית ליה עדיו בחתומיו זכין לו ה"ל כתב לאחד ומסר לאחד את שמסר לו קנה וא"כ היכי בעי לאוקמא מלתיה דר"מ דהתם כוותיה דרב אסי דהא לר"מ מוכח מתוך שמעתין דכתב לא' ומסר לאחד את שכתב לו קנה וצ"ע ודו"ק:

בא"ד אכתי ניחוש באותו יום שנכתב השובר מכרה כתובתה קודם כו' שנכתב קודם המסירה כו' עכ"ל כצ"ל ויש לדקדק אמאי לא דקדקו בכה"ג דלעיל מיניה בכותבין שטר ללוה כו' דאכתי ניחוש דבאותו יום שמכר לזה לזה מזה והמכירה היה קודם מסירת השטר ללוה דהשתא לא אמרינן עדיו בחתומיו זכין לו הואיל ואין ניכר כו' ויש לומר דהתם אם יבא בע"ה ושטר מכר שנכתבו ביום א' כיון דלא ניכר מתוך השטר מי הוא הקודם מוקמינן לה בידיה דלוקח שהוא מוחזק בקרקע משא"כ הכא גבי שובר דהוה מוקמינן הקרקע ביד הבעל שהוא מוחזק בה וכן נראה מדברי התוס' שם ודו"ק:

(1) גמרא

- (א) מסתבר מטעם שאינו מעניינו
- (ב) אשר מי שכתב לאחד ומסר לאחד
 - (i) לר' מאיר לזה שכתב קנה
 - (ii) לשמואל לזה שמסר קנה

(2) הקדמה לתוספות

- (א) משנה בבבא מציעא דף יב:
 - (i) כותבין שטר ללוה אף על פי שאין מלוה עמו
 - (ב) גמרא שם
 - (i) קשיא
 - (1) דלמא כתב ללות בניסן ולא ללוה עד תשרי
 - (2) ואתא למיגבי שלא כדין מלקוחות שקנו בסיון
 - (ii) תירוץ דרב אסי
 - (1) מדובר בשטרי אקנייתא אשר מטעם שאינו מעניינו גובין כדין מלקוחות שקנו בסיון
 - (iii) תירוץ דאבוי

(1) מחמת "עדיו בחתומיו זכין לו" אשר פרטים שלו אינן מעניינו

- (2) כל שטרי חוב גובין כדין מלקוחות שקנו בסיון
- (3) דדינו כאלו לזה ביום שחתמו בו עדיו
- (ג) משנה בבא מציעא בדף יב:
- (i) ר' מאיר
- (ii) מצא שטרי חוב אם יש בהן אחריות לא יחזיר
- (ד) גמרא
- (i) היינו טעמא דר' מאיר
- (1) משום דחיישינן שמא כתב ללות וכו'
- (2) וגובה שלא כדין מן לקוחות שקנו בסיון
- (ii) השתא
- (1) לשיטת רב אסי ניחא דמצינו לפרש אשר במשנה לא איירי בשטרי אקנייתא ולכן גובה שלא כדין
- (2) ברם לאבבי תיקשי דליכא למיחש לכלום דהרי עדיו בחתומיו זכין לו בכל שטר חוב וגובה כדין
- (ה) שמואל מתרץ בדרך דחוק דאינו מעניינו
- (3) תוספות
- (א) קשיא
- (i) חלק א'
- (1) כיון דלא מתרץ שמואל בפשיטות כדרב אסי אשר שאני מתניתין דלאו בשטרי אקנייתא איירי
- (2) מוכרח דס"ל כאבבי דעדיו בחתומיו זכין לו
- (ii) חלק ב'
- (1) השתא
- (א) היכא דכתב ללות בניסן ולא לזה עד תשרי ומכר ללקוחות בסיון
- (ב) זהו ציור של כתב לזה [לבעל חוב] ומסר לזה [ללקוחות]
- (ג) ומחמת דאבבי ס"ל אשר בעל חוב גובה כדין הרי אית לי' אשר לזה שכתב קנה
- (2) ומחמת דשמואל כוותי' דאבבי ס"ל נמצא אשר לשמואל נמי אית לי' אשר לזה שכתב קנה
- (3) ותיקשי דשמואל אדשמואל
- (4) מהרש"א חלק א'
- (א) קשיא לקושיית תוספות
- (i) רב אסי ואבבי ושמואל אמוראי נינהו דמפרשי שיטת ר' מאיר במשנה
- (ii) ויכול להיות אשר לדידהו גופייהו לא סבירא להו הא דמנמקין לר' מאיר
- (ב) תירוצ

- (i) תירוצו דשמואל דחיק
- (ii) ומחמת דאף על פי כן מפרש שמואל לר' מאיר אליבא שיטת אביי דעדיו בחתומיו זכין לו
- (iii) מסתבר דשמואל גופי' אית לי' דעדיו בחתומין זכין לו
- (5) מהרש"א חלק ב'
- (א) קשיא לתוספות
- (i) משקלא וטריא דלעיל יוצא אשר
- (ii) לרב אסי אליבא דר' מאיר בשטרי חוב שאינן שטרי אקנייתא דינו אשר לזה שמסר קנה
- (iii) ותיקשי לסוגיין דנוקטת אשר לר' מאיר לזה שכתב קנה
- (6) גמרא בבבא מציעא דף כ.
- (א) מצא שובר בזמן שהאשה מודה יחזיר לבעל
- (ב) קשיא
- (i) ניחוש
- (1) דלמא כתב לשובר בניסן
- (2) ומכרה לכתובתה בסיון
- (3) ולא מסרה לשובר עד שפרע לכתובתה בתשרי
- (ii) ולכן מפסידין ללקוחות בחזרת שובר דהרי משובר נראה כאלו כבר פרע כתובתה בניסן לפני שמכרה לכתובתה בסיון
- (ג) תירוץ
- (i) עדיו בחתומיו זכין לו ומפסידין ללקוחות כדין
- (7) המשך תוספות
- (א) קשיא
- (i) אף על גב דעדיו בחתומיו זכין לו מיום שנכתב
- (1) לא מצינו למיסמך על עדיו בחתומיו זכין לו
- (2) דניחוש דלמא מכרה לכתובתה ולאח"כ באותו יום כתבה לשובר
- (3) ומפסידין ללקוחות שלא כדין
- (8) מהרש"א בא"ד ואכתי ניחוש
- (א) קשיא
- (i) אף לעיל במצא שטרי חוב ליקשי הכי לאבבי
- (ii) דניחוש דלמא מכר ללקוחות ולאח"כ באותו יום כתב לשטר חוב
- (ב) תירוץ
- (i) אלו שטר מכירה ושטר חוב ביום אחד נכתבו
- (1) יכירו בית דין ויהיו מסופקין איזהו מהן קודם
- (2) וידונו לטובת לוקח אשר שטר מכירה קודם מחמת דלוקח הוא המחזיק בשדה

- (3) ובקושטא עושין כדין דהרי בציוור שאתה חושש בו אכן קידם שטר מכירה לשטר חוב
- (ii) ברם אלו שטר מכירה ושובר ביום אחד נכתבו
- (1) גם כן יכירו בית דין ויהיו מסופקין איזהו מהן קודם
- (2) וידונו לטובת בעל אשר שטר שובר קודם מחמת דבעל הוא המחזיק בשדה
- (3) ובקושטא עושין שלא כדין דהרי בציוור שאתה חושש בו קידם שטר מכירה לשובר

דף צה.

תוספות ד"ה הא ר' מאיר

[דף צה עמוד א] בד"ה הא ר' מ הא כו' אבל לא משמע ליה שיחלוק ר"מ כו' עכ"ל מיהו יש לדקדק בשינויא דרב פפא דקאמר בגרושה וד"ה דלא הל"ל הכי דהא מתני' דהתם לא אתיא כו"מ אלא הוה ליה למימר כולה ר' יהודה היא דוגמא דקאמר רב אשי כולה ר"מ היא משום דמתני' דהכא לא אתיא כו"מ וע"כ נראה דהמקשה הוה ידע לחלק לר"מ בין ב' לקוחות ובין לוקח א' ולא הוה קשיא ליה אלא משום דמתני' דהכא לא אסיק אדעתיה לאוקמא בב' לקוחות והשתא ניהא לאוקימתא דרב פפא בגרושה תרתי מתני' ד"ה היא ודו"ק:

(1) משנה דידן

(א) יכולה אשה להאביד כתובתה על ידי שתסלק נפשה מן שדה המיוחדת לכתובה

(2) משנה בגיטין

(א) לא איבדה כתובתה דמציא למימר "נחת רוח עשיתי לבעלי"

(3) ברייתא

(א) כתב לראשון ולא חתמה לו לשני וחתמה לו

(i) איבדה כתובתה דברי ר' מאיר

(ii) לא איבדה כתובתה דברי ר' יהודה

משנה דידן	איבדה
משנה בגיטין	לא איבדה
ברייתא ר' מאיר	איבדה
ברייתא ר' יהודה	לא איבדה

(4) גמרא דידן

(א) קשיא

(i) משנה דידן ומשנה דגיטין סותרות אהדדי

(ב) תירוץ דרב חסדא

(i) משנה דידן אתיא כו' מאיר בברייתא

(ii) משנה דגיטין אתיא כו' יהודה בברייתא

משנה דידן	איבדה	כו' מאיר בברייתא
משנה בגיטין	לא איבדה	כו' יהודה בברייתא
ברייתא ר' מאיר	איבדה	
ברייתא ר' יהודה	לא איבדה	

(5) תוספות

(א) הקדמה

(i) לכאורה מצינו למיזל בב' מהלכים

(1) מהלך א'

(א) ביותר מסתבר דאיבדה כתובתה בלוקח אחד

(ב) מן היכא דאיכא ב' לקוחות ולא חתמת לראשון אבל חתמה לשני

(2) ולהיפוך במהלך ב'

(א) ביותר מסתבר דאיבדה כתובתה היכא דאיכא ב' לקוחות ולא חתמה לראשון אבל חתמה

לשני

(ב) מן היכא דליכא אלא לוקח אחד

(ב) שאלה

(i) למה נקטו בגמרא

(1) אשר לר' מאיר במשנה דידן איבדה כתובתה אף בלוקח אחד

(2) הגם דברייתא לא אמר ר' מאיר דאיבדה כתובתה אלא בב' לקוחות

(ג) תשובה

(i) לכאורה משום דבמהלך א' אזלינן

(ii) דביותר מסתבר דאיבדה כתובתה בלוקח אחד

	מהלך א' איבדה מסתבר ביותר בלוקח א'		
משנה דידן	איבדה	לוקח אחד	כר' מאיר בברייתא
משנה בגיטין	לא איבדה	לוקח אחד	כר' יהודה בברייתא
ברייתא ר' מאיר	איבדה	ב' לקוחות ופ"ש דאיבדה כתובתה בלוקח אחד	
ברייתא ר' יהודה	לא איבדה	ב' לקוחות	

(6) המשך דגמרא

(א) קשיא לרב חסדא:

(i) ורבי סתם לה הכא כר' מאיר וסתם לה התם כר' יהודה

(ב) תירוץ דרב פפא

(i) "בגרושה ודברי הכל"

(ii) כלומר דמשנה דידן אתיא בין לר' מאיר בין לר' יהודה

(iii) דבגרושה ליכא למימר נחת רוח עשיתי לבעלי

רב פפא			
	מהלך א' איבדה מסתבר ביותר בלוקח א'		
משנה דידן	איבדה	לוקח אחד	אתיא אפילו כר' יהודה דבגרושה מיירי
משנה בגיטין	לא איבדה	לוקח אחד	כר' יהודה בברייתא
ברייתא ר' מאיר	איבדה	ב' לקוחות	
ברייתא ר' יהודה	לא איבדה	ב' לקוחות	

(7) מהרש"א

(א) ברם קשה

- (i) אמאי קאמרי "ודברי הכל" אשר משמעו דהני ב' משניות תרוייהו אתיא בין כר' מאיר בין כר' יהודה
- (ii) הרי משנה דגיטין לא אתיא כר' מאיר
- (8) המשך דגמרא
- (א) תירוץ דרב אשי

רב אשי			
	מהלך ב' איבדה מסתבר ביותר בב' לקוחות		
משנה דידן	איבדה	ב' לקוחות	אתיא כר' מאיר
משנה בגיטין	לא איבדה	לוקח א'	אתיא אפילו כר' מאיר דדיקא בב' לקוחות איבדה
ברייתא ר' מאיר	איבדה	דיקא בב' לקוחות איבדה	
ברייתא ר' יהודה	לא איבדה	ב' לקוחות	

- (i) חוזרין ממהלך א' ובקושטא ביותר מסתבר אשר איבדה כתובתה בב' לקוחות מבלוקח א'
- (ii) עכשיו
- (1) ר' מאיר לא אמר למילתי' בברייתא אלא בב' לקוחות
- (2) במשנה דידן אכן מדובר בב' לקוחות והיינו טעמא דאיבדה כתובתה
- (3) במשנה דגיטין מדובר בדליכא אלא לוקח אחד ולכן לא איבדה כתובתה אפילו לר' מאיר
- (iii) נמצא אשר בין במשנה דידן בין במשנה דגיטין סתם רבי אליבא דר' מאיר
- (9) מהרש"א
- (א) שים לב
- (i) דלגבי רב אשי אכן לא אמרו "ודברי הכל"
- (ii) משום דמשנה דידן לא אתיא כר' יהודה
- (10) תוספות
- (א) קשיא
- (i) כיון דאמרת אשר עד אוקימתא דרב אשי נייחא לן למיזל במהלך א'
- (ii) אמאי חזרו ממהלך א'
- (iii) ליתרצי בגמרא כדלהלן:

קושיית תוספות			
	מהלך א' איבדה מסתבר ביותר בלוקח א'		
משנה דידן	איבדה	לוקח אחד	אתיא אפילו כר' יהודה בברייתא
משנה בגיטין	לא איבדה	ב' לקוחות	כר' יהודה בברייתא
ברייתא ר' מאיר	איבדה	ב' לקוחות וקמ"ל דאיבדה אף בב' לקוחות	
ברייתא ר' יהודה	לא איבדה	דיקא בב' לקוחות אבל בלוקח א' איבדה	

(iv) דהיינו

- (1) דלעולם ביותר מסתבר אשר איבדה כתובתה בלוקח א' מן בב' לקוחות
- (2) משנה דידן בלוקח אחד משתעי ואתיא אף כר' יהודה דבלוקח אחד מודה דאיבדה כתובתה
- (3) ומשנה דגיטין בב' לקוחות משתעי בדומה לברייתא ואתיא כר' יהודה {לא מצאתי כן אבל לכאורה זהו פירושו}

(ב) תירוץ

מסקנת תוספות על שיטה דגמרא לפני אוקימתות דרב פפא ורב אשי			
	מהלך ב' איבדה מסתבר ביותר בב' לקוחות		
משנה דידן	איבדה	לוקח אחד	כר' מאיר בברייתא
משנה בגיטין	לא איבדה	לוקח אחד	כר' יהודה בברייתא
ברייתא ר' מאיר	איבדה	ב' לקוחות	
ברייתא ר' יהודה	לא איבדה	ב' לקוחות וכ"ש בלוקח א'	

(i) אלא מוכרח אשר

- (1) אף לפני אוקימתא דרב אשי
 - (א) במהלך ב' אזלינן דביותר מסתבר דאיבדה כתובתה בב' לקוחות
 - (ב) ומעולם לא סליק אדעתין למיזל במהלך א' דלא מסתבר כלל

(ii) ולכן

- (1) מאחר דר' יהודה אית לי' דלא איבדה כתובתה בב' לקוחות
- (2) מובן דלדידי' בלוקח א' כ"ש דלא איבדה כתובתה
- (3) ולית לאוקמה למשנה דידן כוותי' לא בלוקח אחד ולא בב' לקוחות

(ג) קשיא

(i) אם כן

- (1) לפני אוקימתא דרב אשי בעוד דהוי מוקמינן למשנה דידן בלוקח אחד
- (2) מנא להו אשר בלוקח אחד אית לי' ר' מאיר דאיבדה כתובתה
- (ii) דלמא דיקא בב' לקוחות ס"ל דאיבדה כתובתה כבברייתא

(ד) תירוץ

- (i) הגם דביותר מסתבר דאיבדה כתובתה בב' לקוחות
- (ii) מכל מקום עד אוקימתא דרב אשי נקטינן אשר
- (1) ר' מאיר לא מחלק בין לוקח אחד לב' לקוחות
- (2) ובתרווייהו איבדה כתובתה
- (iii) ודיקא רב אשי מחדש אשר ר' מאיר מחלק ואשר דיקא בב' לקוחות איבדה כתובתה
- (ה) קשיא
- (i) לאותן אוקימתות אשר ר' מאיר אינו מחלק בין לוקח אחד לב' לקוחות
- (ii) בברייתא אמאי לא קאמר ר' מאיר דינא אף בלוקח אחד
- (ו) תירוצ
- (i) להודיעך כחו דר' יהודה דאף בב' לקוחות אית לי' דלא איבדה כתובתה
- (11) מהרש"א
- (א) שים לב אשר לפי הסבר זה של תוספות בתירוצו דרב פפא אליבא מהלך ב'
- (i) אכתי תיקשי קושייתן דלעיל אליבא דרב פפא
- (א) דאמאי קאמר "ודברי הכל"
- (2) הרי משנה דגיטין לא מצי אתיא כר' מאיר דלא מחלק בין לוקח אחד לב' לקוחות

רב פפא למהלך ב'			
	מהלך ב' איבדה מסתבר ביותר בב' לקוחות		
משנה דידן	איבדה	לוקח אחד	אתיא אפילו כר' יהודה דבגרושה מיירי
משנה בגיטין	לא איבדה	לוקח אחד	כר' יהודה בברייתא
ברייתא ר' מאיר	איבדה	ב' לקוחות	
ברייתא ר' יהודה	לא איבדה	ב' לקוחות	

(ב) אלא עדיף לפרש

- (i) אשר עוד לפני אוקימתא דרב אשי כבר הכירו אשר יכול להיות דר' מאיר מחלק בין ב' לקוחות ללוקח אחד
- (ii) ולכן לרב פפא שפיר קאמר "ודברי הכל"

רב פפא למהלך ב' לתירוצ מהרש"א			
	מהלך ב' איבדה מסתבר ביותר בב' לקוחות		
משנה דידן	איבדה	לוקח אחד	אתיא לכולי עלמא דבגרושה מיירי
משנה בגיטין	לא איבדה	לוקח אחד	אתיא ככולי עלמא אפילו לר' מאיר דלר' מאיר שאני לוקח א'
ברייתא ר' מאיר	איבדה	ב' לקוחות דוקא	
ברייתא ר' יהודה	לא איבדה	ב' לקוחות	

(iii) ולא חידש רב אשי אלא דבמשנה דידן בב' לקוחות מיירי

תוספות ד"ה כתבה לראשון

בד"ה כתבה לראשון כו' יש מקשים כו' דא"ל לך חזק וקני אבל בשטר קנה כו' עכ"ל יש לדקדק אמאי ל"ק להו הכי לעיל כדפריך ממתני' דלקח מן האיש כו' אמתני' דהכא דקתני כתבה הראשונה דמשמע בשטר ויש ליישב דלעיל ל"ק מידי דמ"מ לשמואל דלא מפליג התם בין שטר ובין חזק וקני פריך שפיר דלא ניהא ליה לאוקמא מתני' בכתבה לו אחריות דסתמא לא איירי בהכי כי התם וק"ל:

(1) משנה דידן

(א) יכולה אשה להאביד כתובתה על ידי שתסלק נפשה מן שדה המיוחדת לכתובה

(2) משנה בגיטין

(א) לא איבדה כתובתה דמציא למימר "נחת רוח עשיתי לבעלי"

(3) ברייתא

(א) כתבה לראשון ולא חתמה לו לשני וחתמה לו

(i) איבדה כתובתה דברי ר' מאיר

(ii) לא איבדה כתובתה דברי ר' יהודה

משנה דידן	איבדה
משנה בגיטין	לא איבדה
ברייתא ר' מאיר	איבדה
ברייתא ר' יהודה	לא איבדה

(4) גמרא דידן

(א) קשיא

(i) משנה דידן ומשנה בגיטין סותרות אהדדי

(5) גמרא במסכת גיטין

(א) רב

(i) אף למשנה דגיטין אשה שכתבה שטר איבדה כתובתה

(ב) שמואל

(i) למשנה דגיטין איבדה כתובתה דיקא בדכתבה שטר שיש בו אחריות

(6) תוספות

(א) קשיא לרב

(i) הרי בברייתא כתיב בהדיא לר' יהודה דאף ב"כתבה" לא איבדה כתובתה

(7) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אמאי לא הקשו תוספות לכתחלה

(ii) אשר יכולין לתרץ דמשנה דידן ומשנה דגיטין לא סתרי אהדדי

(1) דמשנה דידן בשכתבה מדובר

(2) ומשנה דגיטין בלא כתבה מדובר

(ב) תירוץ

(i) תירוץ זו לית לאמרה לשמואל

(ii) דלא מסתבר למימר אשר משנה דידן מדובר דיקא בדכתבה באחריות

דף צה:

תוספות ד"ה ומוקמינן לכולהו

[דף צה עמוד ב] בד"ה ומוקמינן לכולהו כו' מעיקרא נמי נוקמינן ביד הלוקח אפוכי כו' עכ"ל ברישא גבי חוזרין חלילה ניחא להו דאשמועינן כיון דכ"א יחזור על חבירו לעולם לכך שוין בו אבל הכא כיון דסוף סוף כשבא ליד הלוקח אין חוזר עליו משום פסידא דיליה מעיקרא נמי נוקמינן בידיה מה"ט וק"ל:

(1) משנה דף צה.

(א) מי שהי' נשוי שתי נשים ומכר את שדהו

(ב) באופן אשר

(i) אשה שני' ידה על העליונה לגבי לוקח

(ii) לוקח ידו על העליונה לגבי אשה ראשונה

(iii) ואשה ראשונה ידה על העליונה לגבי אשה שני'

(ג) אז

(i) כל מי שידו על העליונה מוציא ממי שידו על התחתונה לגבי'

(ii) וחוזרות חלילה עד שיעשו פשרה ביניהן

(2) גמרא

(א) אביי

(i) וכן בבעל ו"אחריך" ולוקח

(ii) כל מי שידו על העליונה מוציא ממי שידו על התחתונה לגבי'

(iii) וחוזרות חלילה עד שיפול ביד לוקח דאית לי' פסידא מטעם שאינו מעניינו

(3) תוספות

(א) קשיא

(i) כיון דלבסוף זוכה לוקח למה איצטריך מקודם לחזור חלילה

(4) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אף במשנה ליקשי

(1) יעשו פשרה לכתחלה

(2) ואמאי איצטריך דמקודם יחזור חלילה

(ב) תירוץ

(i) משנה כיוונה למילף אשר דין כולם שווה ומדגיש זאת באמרה דחוזרות חלילה

(ii) מה שאין כן בהאי דאביי דליכא למימר דדין כולם שווה דהרי שאני לוקח מחמת דאית לי' פסידא

תוספות ד"ה וכן בעל חוב

בד"ה וכן בע"ח כו' כיון דאין לשניה כ"כ פסידא שתוכל לגבות מבעלה כו' עכ"ל אין לפרש דמה"ט שתוכל לגבות מבעלה אין לה כ"כ פסידא דא"כ בבע"ח מלוקח נמי היה יכול הלוקח לגבות ממוכר אם היה לו דהא באחריות מכרה לו שהרי הוא טורף מלוקח שני ועוד דודאי בכל הנך גווני דקתני איירי דאין לבעל ולמוכר שום קרקע אחרת לא בני חורין ולא משועבדים המאוחרים וע"כ נראה לפרש דבריהם דה"ק דאז כשסילקה עצמה הראשונה מהלוקח דהיינו בחיי בעלה לא היה כ"כ פסידא לשניה לומר שתוכל לגבות מבעלה דהיינו שתוכל לגבות בחייו דהא אין כתובה נתנה לגבות מחיים משא"כ בבע"ח מלוקח דאיכא פסידא טפי ללוקח אף בחיי המוכר וקרוב לזה כתבו לעיל התוספות גבי התם איהו דאפסיד כו' ומהרש"ל הבין דברי התוס' בדרך אחר ואין מבוררת לי ואין להאריך וק"ל:

(1) משנה

(א) מי שה' נשוי שתי נשים ומכר את שדהו

(ב) באופן אשר

(i) אשה שני' ידה על העליונה לגבי לוקח

(ii) אשה ראשונה ידה על העליונה לגבי אשה שני'

(iii) לוקח ידו על העליונה לגבי אשה ראשונה

(ג) אז חוזרות חלילה עד שיעשו פשרה ביניהם

(2) ברייתא

(א) בעל חוב ושני לקוחות

(ב) באופן אשר

(i) לוקח א' ידו על העליונה לגבי לוקח ב'

(ii) בעל חוב ידו על העליונה לגבי לוקח א'

(iii) לוקח ב' ידו על העליונה לגבי בעל חוב

(ג) אז חוזרות חלילה עד שיעשו פשרה ביניהם

(3) תוספות

(א) קשיא

(i) למה איצטריך למיגמר האי דברייתא

(ii) דהרי ממתניתין כבר ילפינן באופן דומה דחוזרות חלילה עד שיעשו פשרה ביניהם

(ב) תירוץ

(i) במשנה

(1) אין לשני' פסידא כל כך מגביית ראשונה

(2) דאכתי מציא שני' למיגבי מן בעל

- (ii) בברייתא
- (1) מפסיד לוקח א' בגביית בעל חוב
- (2) ולכן איצטריך לברייתא למילף דאפילו הכי חוזרות חלילה עד שיעשו פשרה
- (4) מהרש"א
- (א) קשיא א'
- (i) הרי מדובר באופן דהני לקוחות באחריות קנו
- (ii) דאי לאו הכי לא מצי לוקח א' לגבות מן לוקח ב'
- (iii) ותיקשי
- (1) דכיון דקנו באחריות
- (2) אף לוקח א' לא מפסיד כל כך דהרי יחזור למוכר
- (ב) קשיא ב'
- (i) לאידך גיסא תיקשי
- (ii) דמובן אשר
- (1) במשנה לא הניח בעל בני חרי או קרקעות משועבדים אשר אשה שני' מציא לגבות מהן
- (2) ובברייתא לא הניח מוכר בני חרי או קרקעות משועבדים אשר מצי לוקח א' לגבות מהן
- (3) ואם כן אשה שני' מפסידא באופן דמשנה כמו שמפסיד לוקח א' באופן דברייתא
- (5) תירוץ מהרש"ל
- (א) במשנה
- (i) אין לאשה אלא תביעת ממון וזאת תוכל להשיג לעתיד אלו יהיו לו לבעל נכסים לעתיד
- (ב) בברייתא
- (i) רצונו דלוקח א' ה' לקנות אותה שדה שקנה
- (ii) ואף אלו יחזור על מוכר כשיקנה מוכר קרקעות לעתיד
- (iii) אכתי לא יוכל לוקח א' למיטרף ההיא קרקע מסוימת שקנה
- (ג) ולכן לוקח א' באופן דברייתא מפסיד יותר ביחס לאשה שני' באופן דמשנה
- (6) תירוץ מהרש"א
- (א) במשנה
- (i) לא הפסידה אשה שני' בגביית ראשונה כל זמן שבעל בחיים
- (ii) דהרי על כל פנים לא נתנה כתובה לגבות מחיים
- (iii) ותוספות באמרם "מבעלה" רצונם לומר "מבעלה כשהוא בחיים"
- (ב) בברייתא
- (i) יפסיד לוקח לאלתר בגביית בעל חוב
- (ii) שים לב שכתבו תוספות בדומה לזה בעמוד א' ד"ה התם
- הדרן עלך מי שהי' נשוי

